

EKSPERIMENTALNA I KLINIČKA ISTRAŽIVANJA U ENDOKRINOLOGIJI DAS IP8 2019

Prof.dr Aleksandar Lj. ĐUKIĆ

Fakultet medicinskih nauka

Klinički centar

KRAGUJEVAC

NERVNI I ENDOKRINI SISTEMI

- Deluju zajedno da bi omogućili koordinisano funkcionisanje svih organskih sistema u telu
- Nervni sistem
  - Nervni impulsi/ Neurotransmiteri
  - Brži odgovor, kraći efekti, deluje na specifična ciljna tkiva
- Endokrini sistem
  - Hormon – medijatorna molekula oslobođena u jednom delu tela, ali koja reguliše aktivnost ćelija u drugim delovima tela
  - Sporiji odgovor, efekti traju dugo, ostvaruje širi uticaj na tkiva

Neuroendokrina interakcija

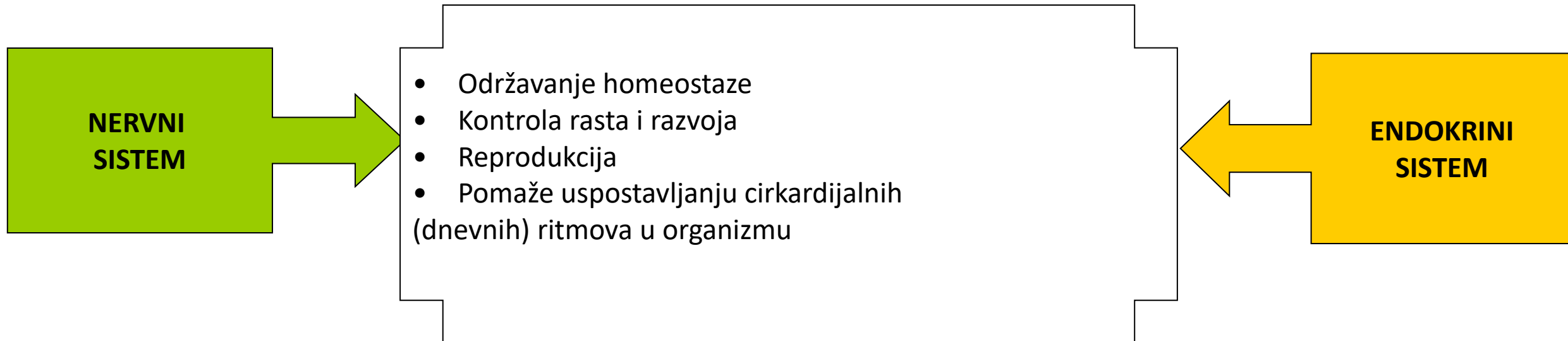

- Interakcija nervnog i endokrinog sistema je od velike važnosti za održavanje homeostaze organizma.
- Povezanost ova dva sistema je na više nivoa (slični okidajući stimuli, slične biološke molekule, sličan mehanizam dejstva preko receptora, neki neurotransmiteri imaju i endokrine efekte itd.)
- može se govoriti o jedinstvenom neuroendokrinom sistemu (npr. adrenalin).

NERVI I ENDOKRINI SISTEMI

Interakcija sa imunskim sistemom

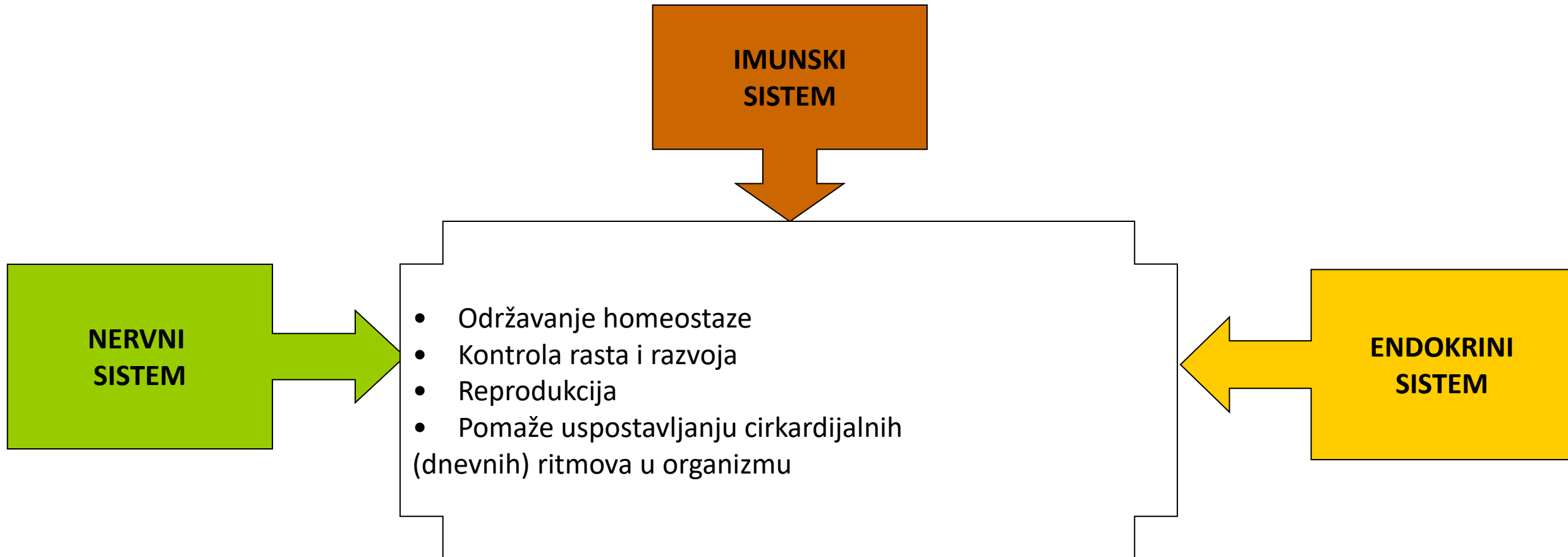

- Neke endokrinopatije su uzrokovane autominskim mehanizmima (Thyreoiditis chr. Hashimoto, M.Graves ili Diabetes mellitus tip 1).
- Sa druge strane, neki hromoni (kakvi su glikokortikoidi) smanjuju imunski i inflamatorni odgovor organizma.
- Pokazano je da i izvesne supstance koje oslobađaju limfociti utiču na nivo ACTH:
  - Aktivirani limfociti i makrofagi su u stanju preko povećane sinteze CRH da povećaju koncentracije pro-opiomelanokortina, odnosno ACTH i beta-endorfina.
  - IL-1 iz makrofaga je u stanju da poveća nivo CRH, a time u krajnjoj liniji i nivo glikokortikoida.

NERVI, IMUNSKI I ENDOKRINI SISTEMI

FUNKCIJE HORMONA

---

1. Pomažu u regulaciji

- Hemijskog sastava i volumena unutrašnje sredine (sastav i volumen telesnih tečnosti)
- metabolizam i energetski balans (25% BM regulišu tireoidni hormoni)
- Kontrakcija glatkih mišićnih ćelija i kardiomiocita
- Sekrecija žlezda
- Neke aktivnosti imunskog sistema

2. Kontrola rasta i razvoja

3. Reguliše rad reproduktivnog trakta

4. Pomaže uspostavljanju cirkardijalnih (dnevni) ritmova u organizmu

AKTIVNOST HORMONA

- Hormoni utiču samo na specifična tkiva koja imaju specifične receptore za pojedine hormone
- Receptori se neprekidno sintetišu i neprekidno razgrađuju
  - Down-regulation (“regulacija na dole”)– manja senzitivnost organa na hormon
  - Up-regulation (“regulacija na gore”)– veća senzitivnost organa

PRENOŠENJE SIGNALA

CIRKULIŠUĆI I LOKALNI HORMONI

- Tipovi dejstva hormona
  - **Endokrino** (cirkulišući) –sekrecija hormona u krvotok i njihovo prenošenje putem krvi do ciljnih ćelija.
  - Lokalni hormoni – deluju lokalno
    - **Parakrino** – deluju na susedne ćelije
    - **Autokrino** – deluju na same ćelije koje su ih sintetisale
    - **Neurokrino** - podrazumeva produkciju hormona u nervnom tkivu. Primer za ovaj tip dejstva je ADH (sintetiše se u hipotalamusu, transportuje i deponuje u neurohipofizi, odakle se i oslobađa nakon adekvatnih stimulusa).

KONTROLA SEKRECIJE HORMONA

- Regulacija putem:
  - Signala nervnog sistema
  - Hemijskih promena u krvi
  - Drugih hormona
- Najveći deo regulacije hormona je putem negativne povratne sprege
  - Samo nekoliko primera pozitivne povratne sprege

MEHANIZMI KONTROLE ENDOKRINO SISTEMA

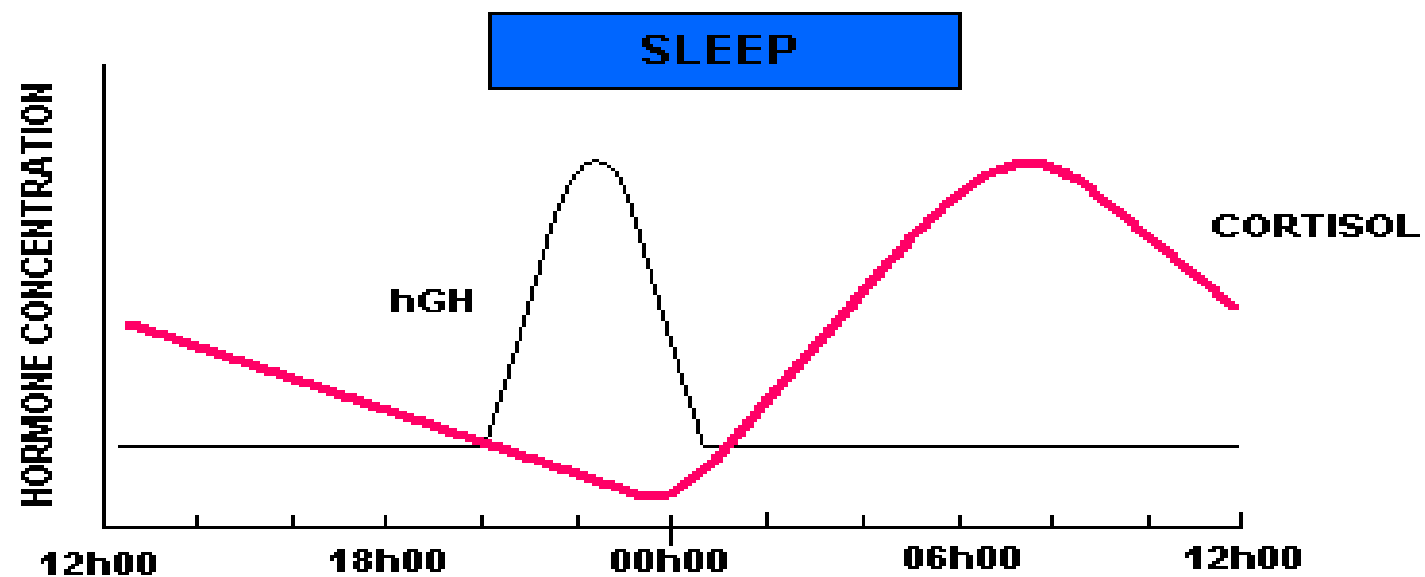

Kontrolu sekrecije hormona ostvaruju:

- mehanizmi povratnih sprega (negativna i pozitivna povratna sprega)
- autokrina i parakrina sekrecija i
- obrasci ritmične sekrecije hormona (pulzatilni, diuralni, mesečni i sezonski ritam).

Kontrolni sistemi endokrinih žlezda imaju različit stepen složenosti.

Dnevni ritmovi sekrecije hormona

SISTEM NEGATIVNIH I POZITIVNIH POVRATNIH SPREGA

- **Sistemi negativnih povratnih sprega**
  - Suprotstavlja se promenama u kontrolisanim uslovima
    - Regulacija krvnog pritiska (sila koju stvara krv u vidu pritiska na zid krvnog suda)
    - Višak tiroidnih hormona “isključuje” hipotalamus
    - višak kortizola “isključuje” hipotalamus i hipofizu
- **Sistemi pozitivnih povratnih sprega**
  - Jačaju ili inteziviraju promene u jednom od telesnih parametara koje kontroliše organizam
  - Normalan porođaj

MEHANIZMI POVRATNIH SPREGA

- **Sistem koji se sastoji od 4 komponente:** hipotalamus, hipofiza, endokrina žlezda i telesna tkiva.
- **Sistem koji se sastoji od 3 komponente:** hipotalamus, hipofiza i telesna tkiva.
- **Sistem koji se sastoji od dve komponente:** endokrina žlezda i periferna tkiva.
- Složeni sistemi kontrole.

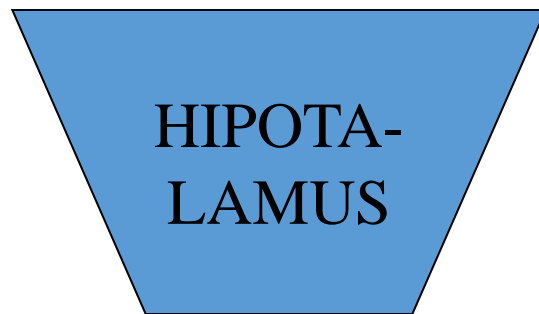

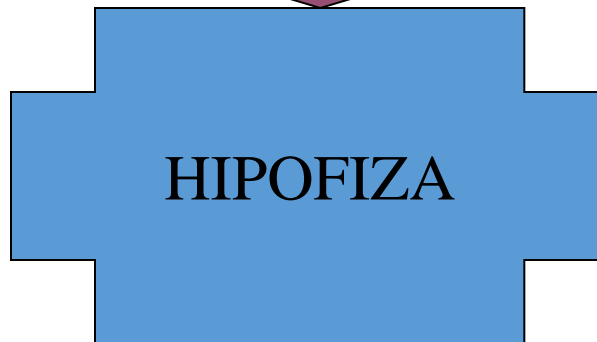
Na osnovu elemenata koji učestvuju u kontrolnom sistemu, povratne sprege mogu biti

- ultrakratke (endokrina žlezda i njen hormon)
- kratke (hipofiza i hipotalamus) i
- duge (endokrina žlezda i hipotalamus ili hipofiza).

DUGA POVRATNA
SPREGA

HIPOTA-
LAMUS

HIPOFIZA

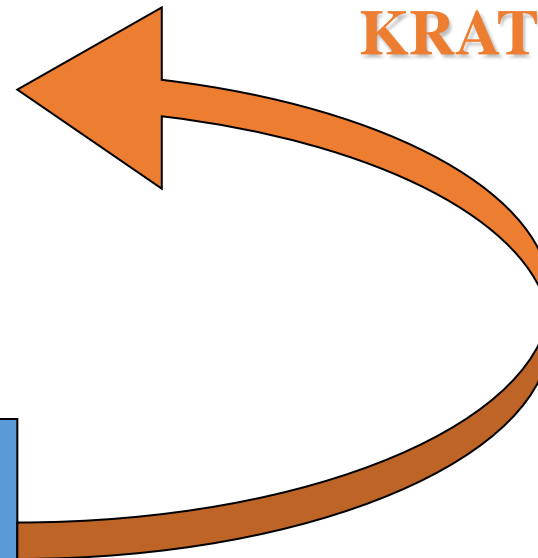

PERIFERNA
ŽLEZDA

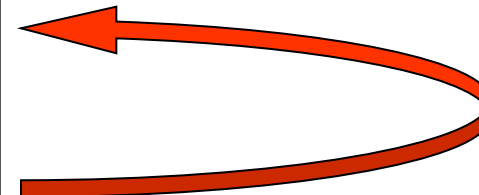

TELESNA
TKIVA

KRATKA POVRATNA
SPREGA

ULTRAKRATKA
POVRATNA SPREGA

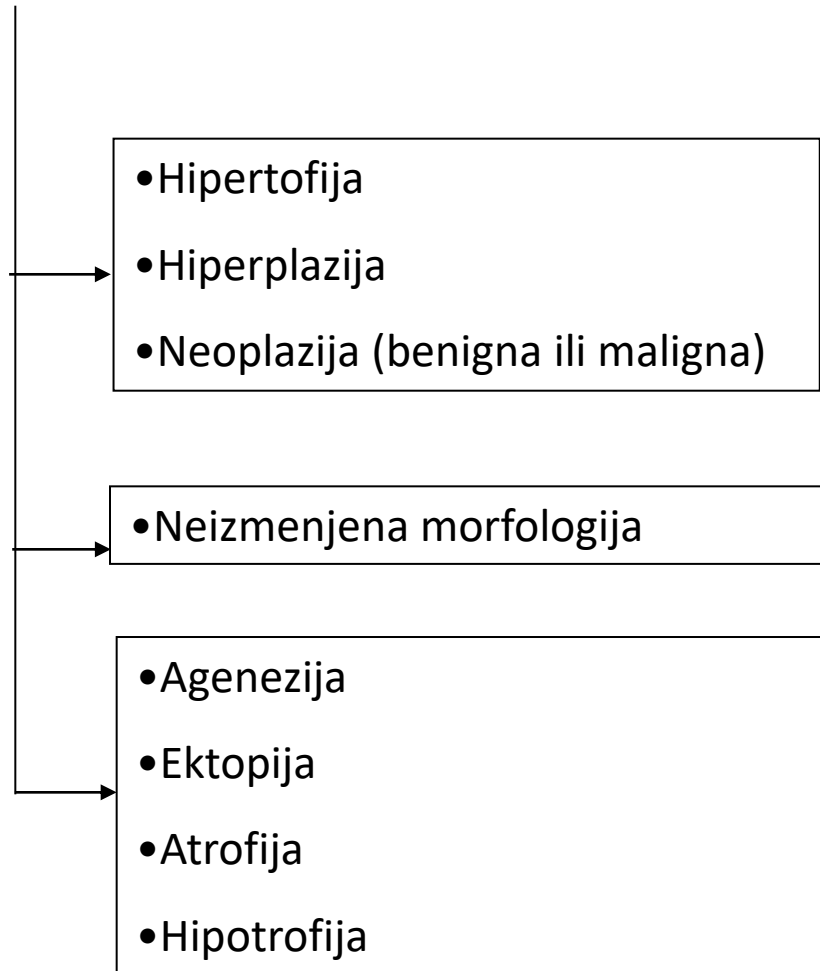

-
- **Negativne povratne sprege** podrazumevaju da produkt sekrecije endokrine žlezde inhibitorno deluje na kontrolni sistem, tako da on zaustavlja dalju sekretornu aktivnost endokrine žlezde. Suština ovog tipa kontrole je postojanje »**tačke izbora**« (engl. set point), odnosno određene koncentracije hormona koja je optimalna za organizam u tom trenutku.
  - **Pozitivna povratna sprega** podrazumeva da hormon endokrine žlezde tako deluje na kontrolni sistem da pojačava sopstvenu sekreciju. Primer za to je efekat estrogena na produkciju GnRH.

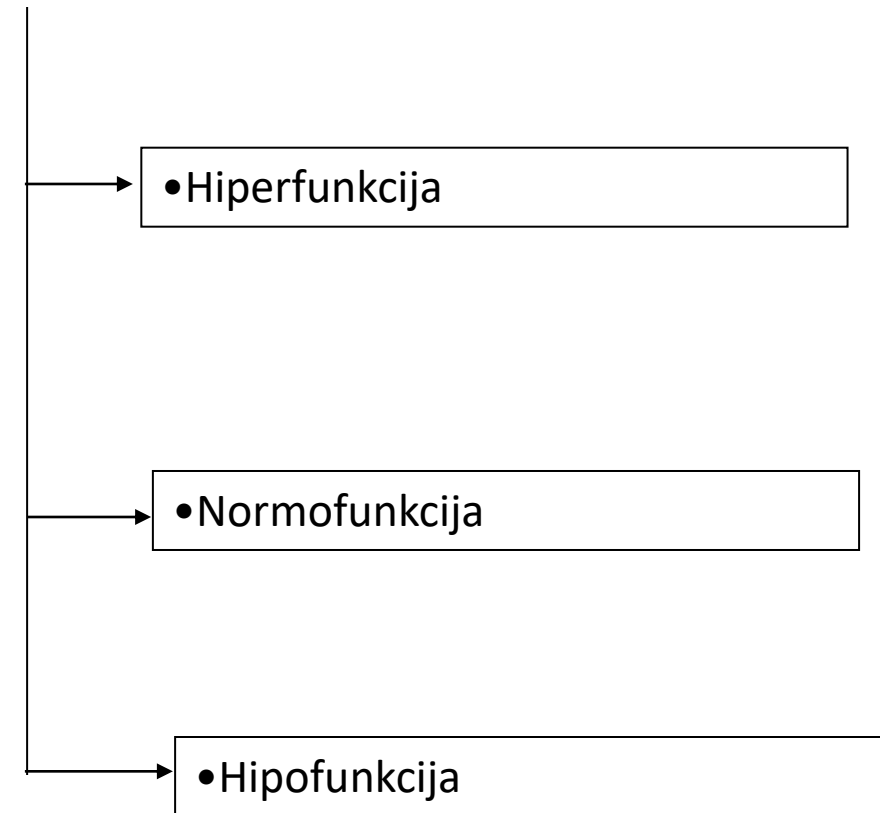

POREMEĆAJI ENDOKRINOLOGIJE

POREMEĆAJI MORFOLOGIJE

POREMEĆAJI FUNKCIJE

POREMEĆAJI FUNKCIJE ENDOKRINOLOGIJSKOG SISTEMA

Većina endokrinih bolesti može da ima za posledicu:

- smanjenje aktivnosti hormona (endokrini hipofunkcija)
- povećanje aktivnosti hormona (endokrini hiperfunkcija).

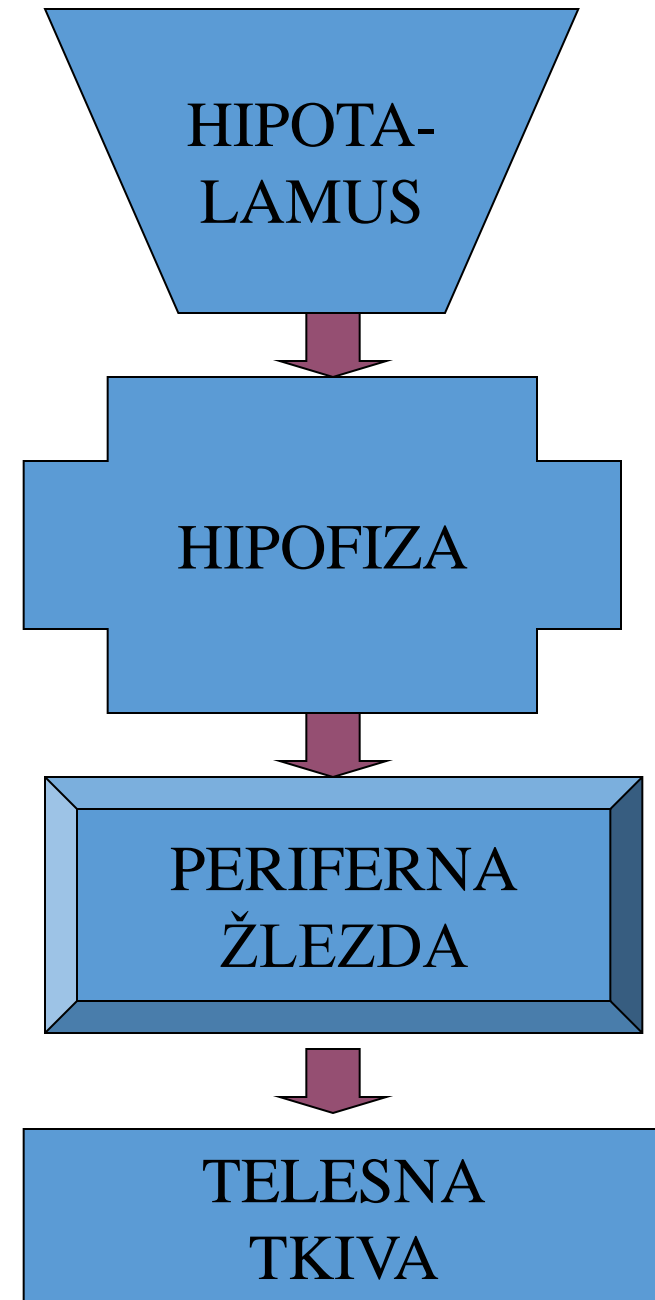
Na osnovu nivoa kontrolnog sistema koji je zahvaćen razlikujemo tri vrste endokrinopatija: primarne, sekundarne i tercijalne. Ako bi se ovaj obrazac primenio na osovину hipotalamus - hipofiza - endokrina žlezda:

- **primarne** endokrinopatije podrazumevaju da je poremećaj u samoj endokrinoj žlezdi,
- **sekundarni** da je poremećaj na nivou hipofize, i
- **teracijalni** da je poremećaj lokalizovan u hipotalamusu.

**TERCIJALNE
ENDOKRINOPATIJE**

**SEKUNDARNE
ENDOKRINOPATIJE**

PRIMARNE ENDOKRINOPATIJE

ODREĐIVANJE NIVOVA HORMONA

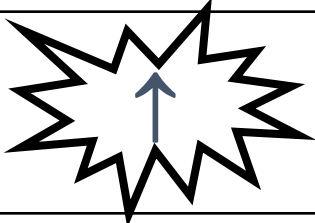
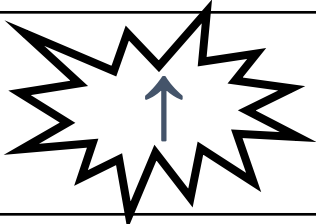
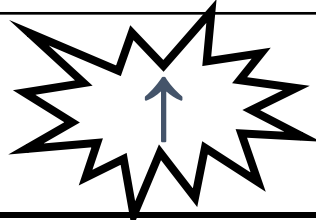
- BAZALNI STATUS
- DINAMSKI TESTOVI
  - Supresioni (kada se sumnja na hiperfunkciju)
  - Stimulativni (kada se sumnja na hipofunkciju)

Tumačenje rezultata

- Hipo ili hiperfunkcija?
- Nivo lezije?

Hiperfunkcija

Nivo	Periferni hormon	Tropni hormon	Regulatorni peptid
Primarni		↓	↓
Sekundarni	↑		↓
Tercijalni	↑	↑	

Tumačenje rezultata

- Hipo ili hiperfunkcija?
- Nivo lezije?

Hipofunkcija

Nivo	Periferni hormon	Tropni hormon	Regulatorni peptid
Primarni	↓	↑	↑
Sekundarni	↓	↓	↑
Tercijalni	↓	↓	↓

ENDOKRINA HIPOFUNKCIJA

Endokrina hipofunkcija je poremećaj endokrinog sistema koji se ispoljava kao nedostatak hormona ili endokrini deficit. Endokrina hipofunkcija može biti izazvana:

- poremećajim žlezda koje dovode do smanjenja sekrecije hormona
- ekstraplandularnim poremećajima koji modifikuju sekreciju endokrinih žlezda
- defektom u sintezi hormona
- poremećaji metabolizma hormona

ENDOKRINA HIPERFUNKCIJA

Endokrina hiperfunkcija podrazumeva stanje sa pojačanom aktivnošću određenog hormona. Uzroci:

- Neoplazija i hiperplazija.
- Autoimunska stimulacija.
- Egzogena primena hormona.
- Promene u odgovoru ciljnih tkiva na dejstvo hormona.
- Poremećaji metabolizma hormona.

-
- **Promene u odgovoru ciljnih tkiva na dejstvo hormona.** Brojni endokrini poremećaju su povezani sa promenama u odgovoru ciljnih tkiva na dejstvo hormona ili senzitivnosti perifernih tkiva na neki hormon. Predpostavlja se da su ovi poremećaji genetski determinisani.
  - **“REZISTENCIJA NA HORMON”**
  - Metabolički sindrom X koji predstavlja asocijaciju rezistencije na insulin, arterijske hipertenzije, gojavnosti, poremećaja gliko i liporegulacije itd. (nasledni defekti bilo u broju i/ili afinitetu receptora za insulin u perifernim tkivima, ili su pak u pitanju postreceptorski defekti)

LABORATORIJSKA DIJAGNOSTIKA ENDOKRINIH BOLESTI: ANALIZA BAZALNOG STATUSA I DINAMSKI TESTOVI

AGENDA

- Laboratorijske metode
- Varijacije rezultata laboratorijskih analiza
- Procena karakteristika dijagnostičkih testova
- Tumačenje dobijenih vrednosti

DEFINICIJA

- Skup metoda kojima se određuje vrsta i koncentracija pojedinih supstanci koje su rastvorene u biološkim tečnostima

ULOGA

- Postavljanje dijagnoze
- Određivanje prognoze
- Monitoring progresije bolesi
- Monitoring efekata lečenja (željenih i neželjenih)
- Screening

Postavljanje dijagnoze

ANAMNEZA

FIZIKALNI
PREGLED

SLUČAJNI
LABORATORIJSKI
NALAZ

RADNA DIJAGNOZA
Diferencijalne dijagnoze

MORFOLOŠKE
DIJAGNOSTIČKE
METODE

**CILJANA
LABORATORIJSKA
DIJAGNOSTIKA**

FUNKCIJSKE
DIJAGNOSTIČKE
METODE

KONAČNA DIJAGNOZA

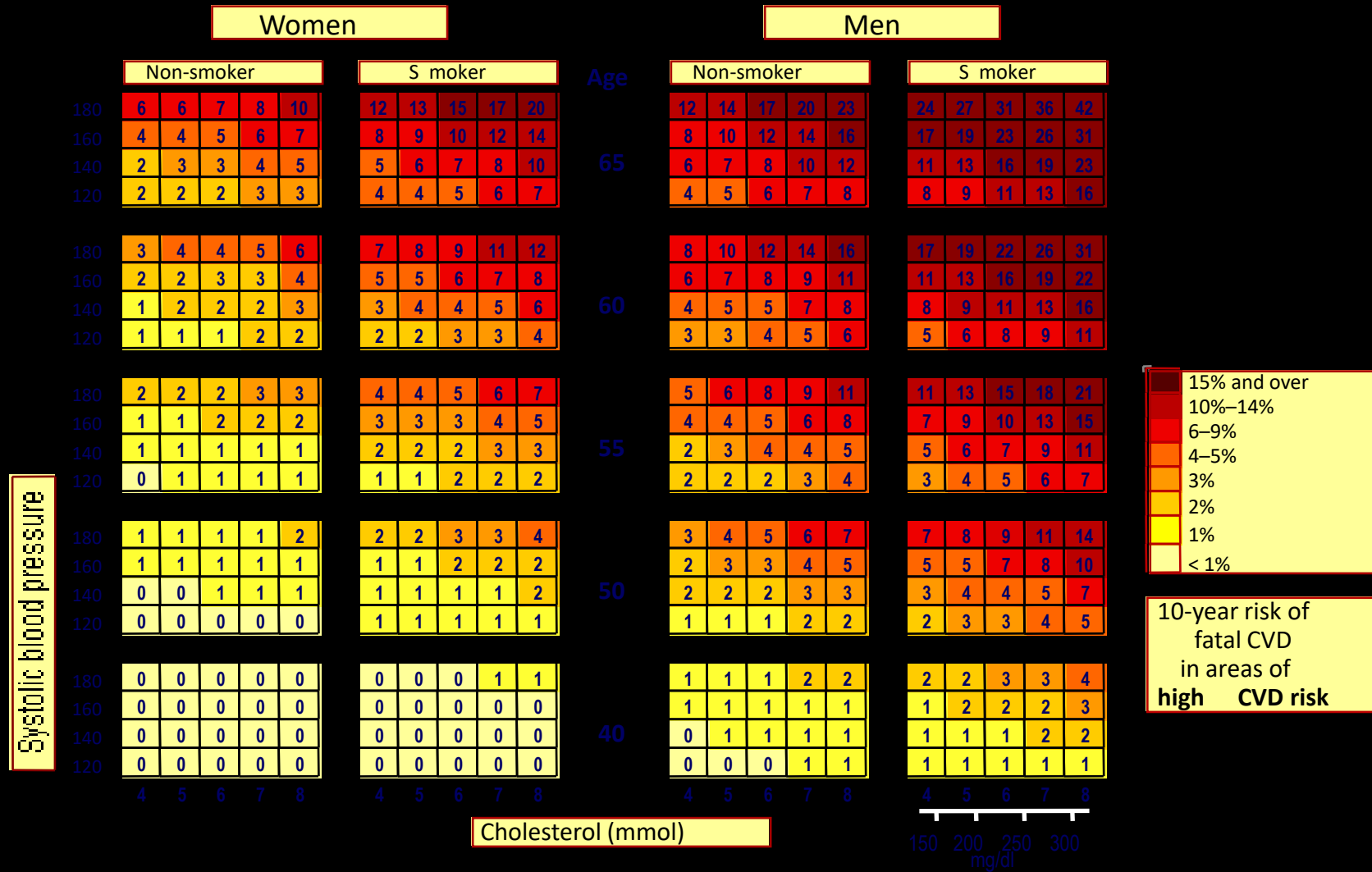
Prognoza

- Skup testova kojima se određuje rizik nastanka ili progresije bolesti u budućnosti
- Koncept: “faktori rizika”
- Primer: određivanje faktora rizika za aterosklerozu

KVS rizik i nivo holesterola

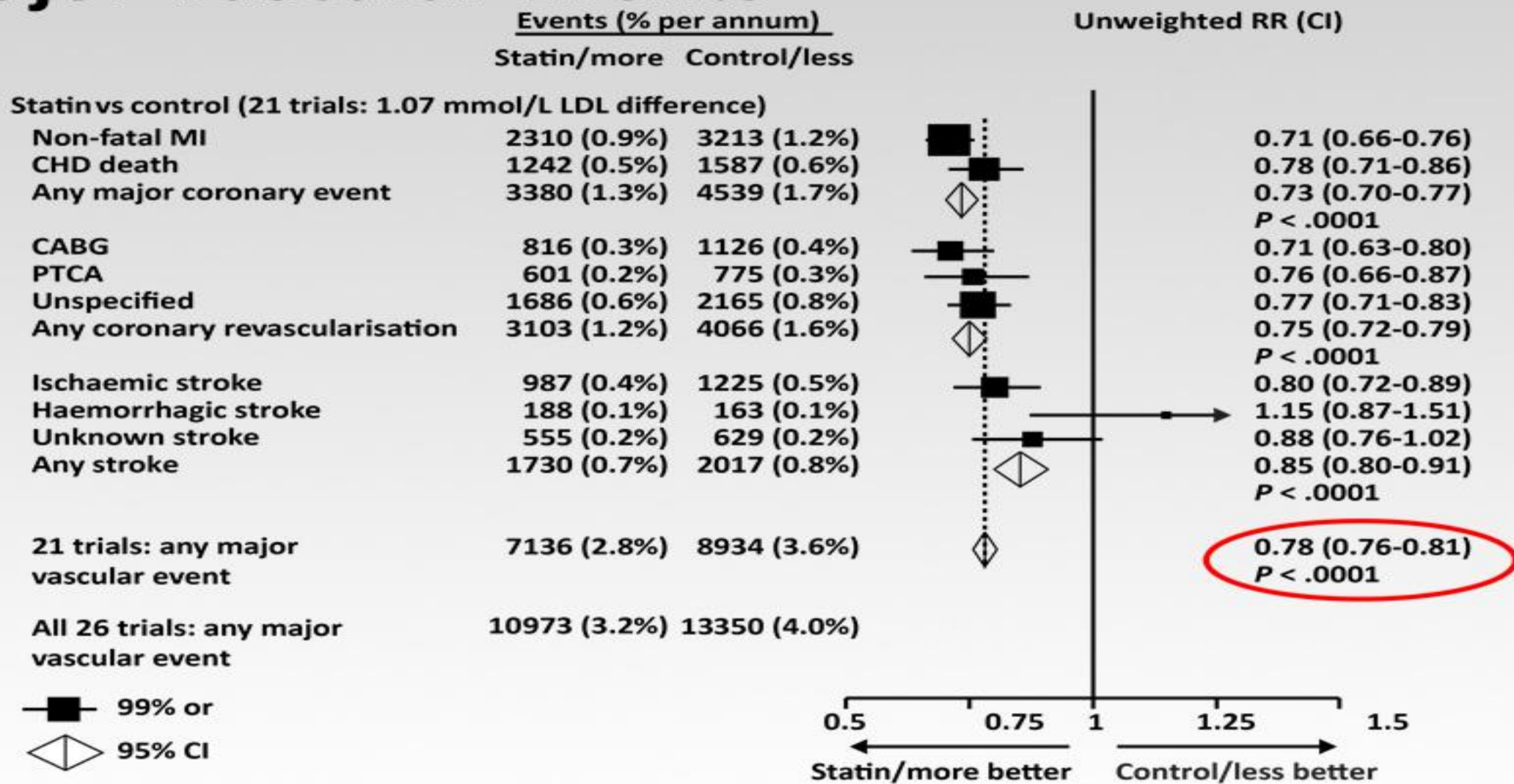
HLP – modifikabilni faktor aterogenog rizika

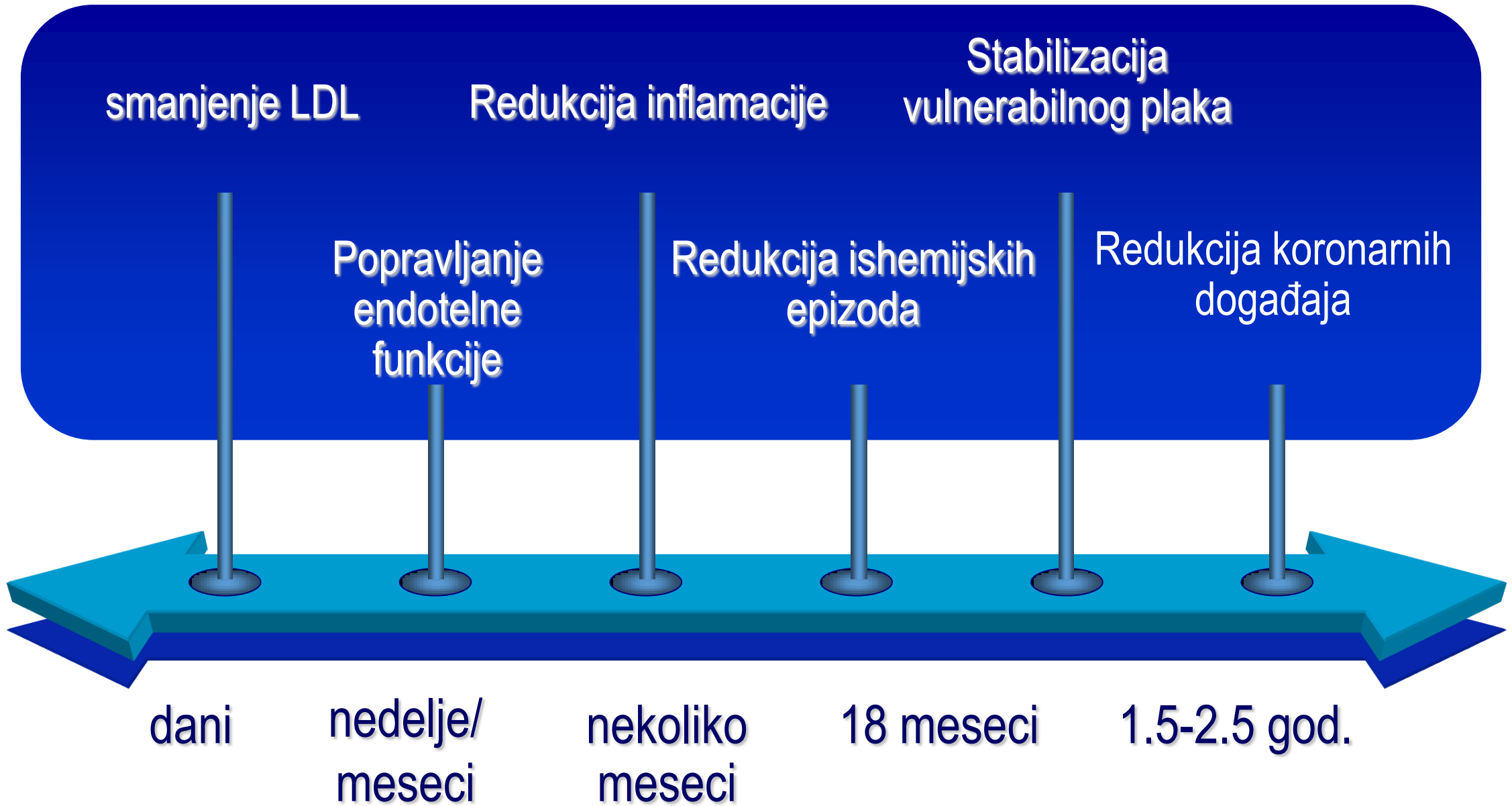

- u USA:
  - 97 miliona ljudi ima tHol > 5.2 mmol/L
  - 38 miliona ljudi ima tHol > 6.2 mmol/L
- Smanjenje tHol za 10% dovodi do:
  - 15% smanjenje smrtnosti od IBS
  - 11% smanjenje ukupnog mortaliteta
- LDL je primarni cilj u redukciji rizika od ishemijske bolesti srca
- Intezitet intervencije zavisi od ukupnog dejstva svih aterogenih faktora rizika.

Impact of Intensive Statin Therapy on Major Vascular Events

Vreme ispoljavanja efekata statina

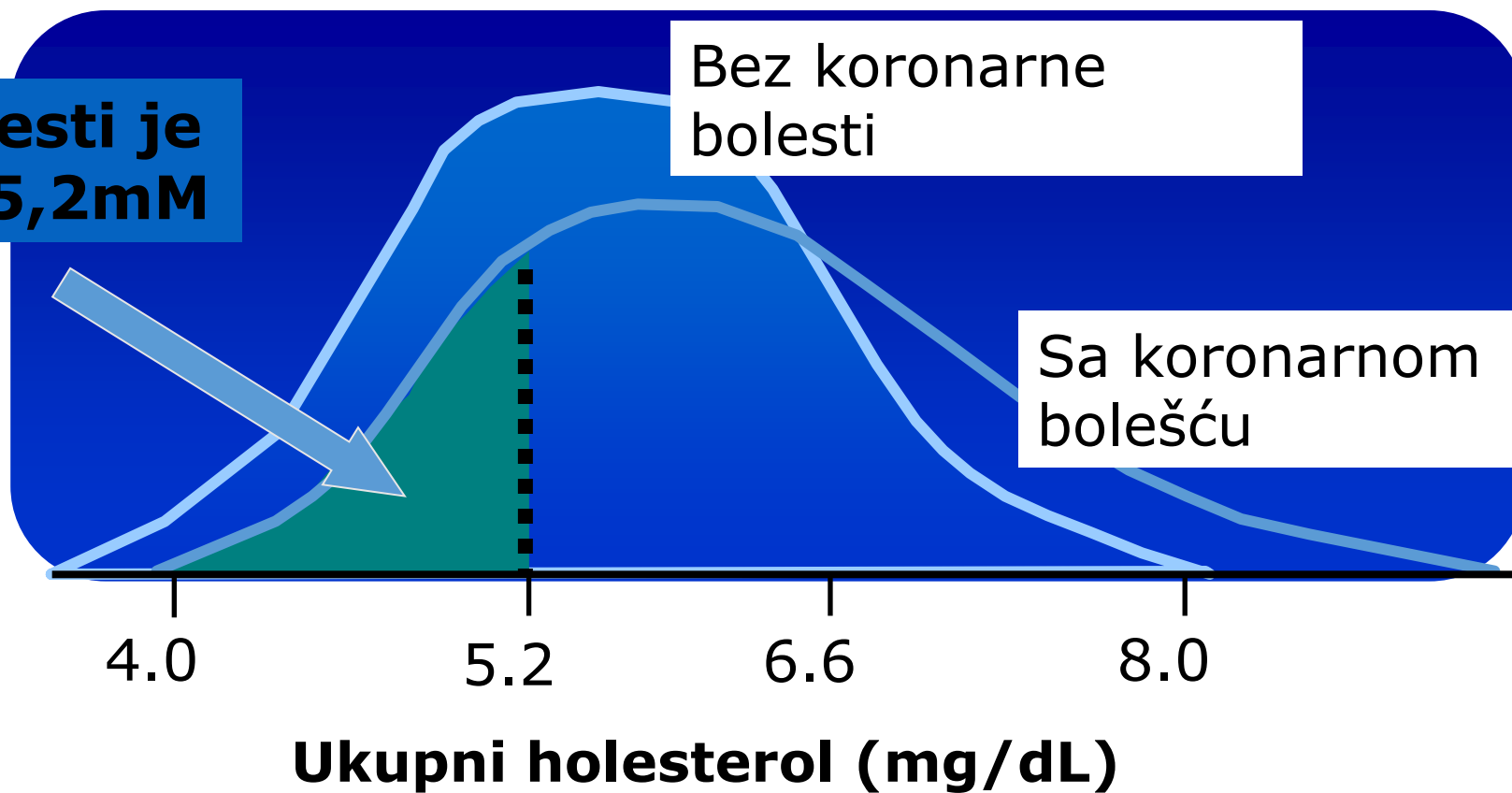

Dislipidemija

Distribucija ukupnog holesterola kod osoba sa i bez koronarne bc

35% koronarne bolesti je kod ljudi sa tHol < 5,2mM

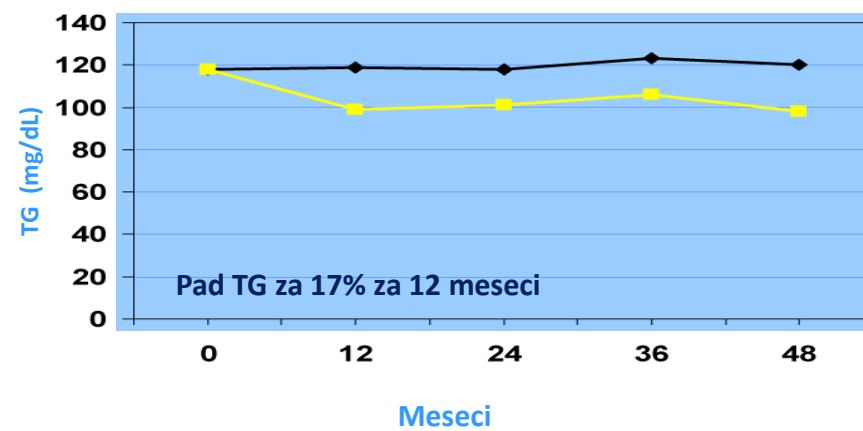
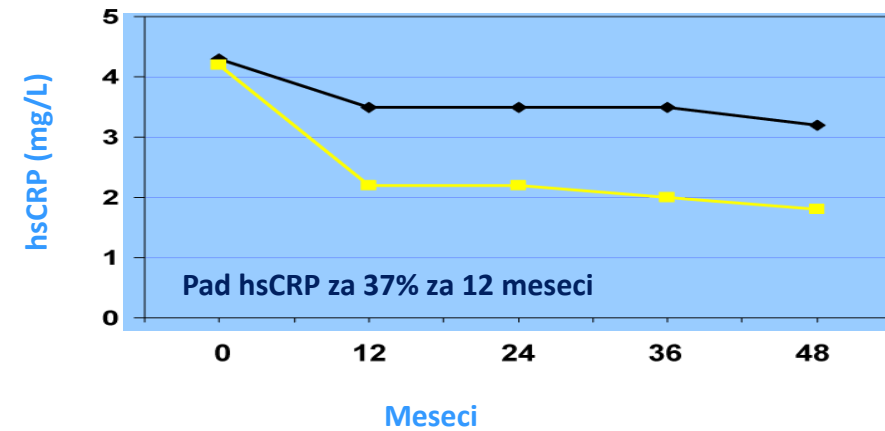
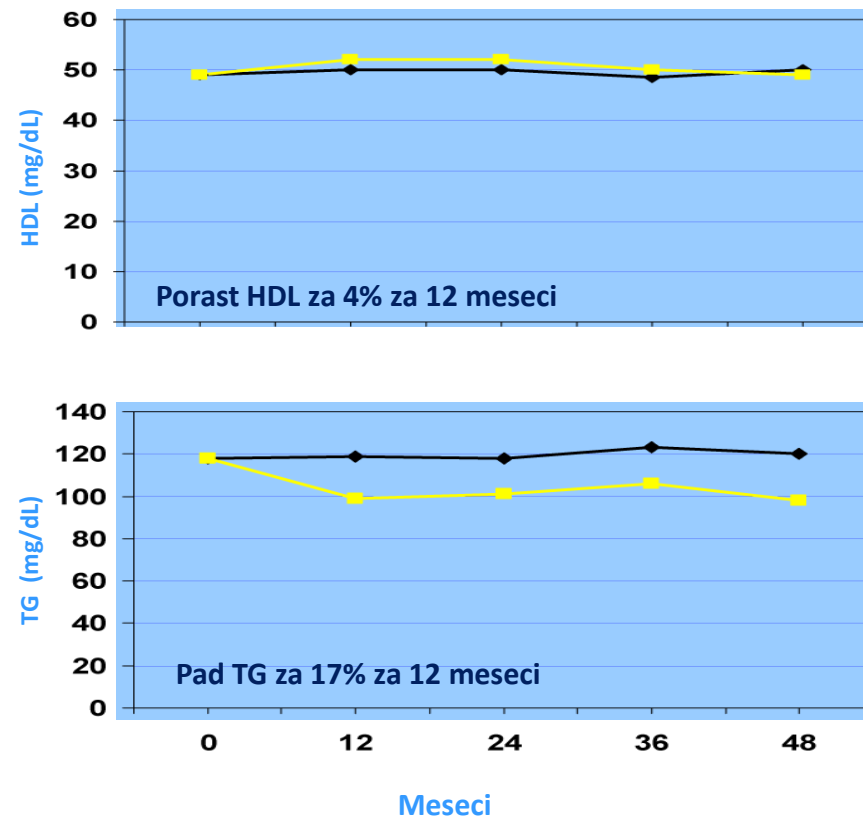
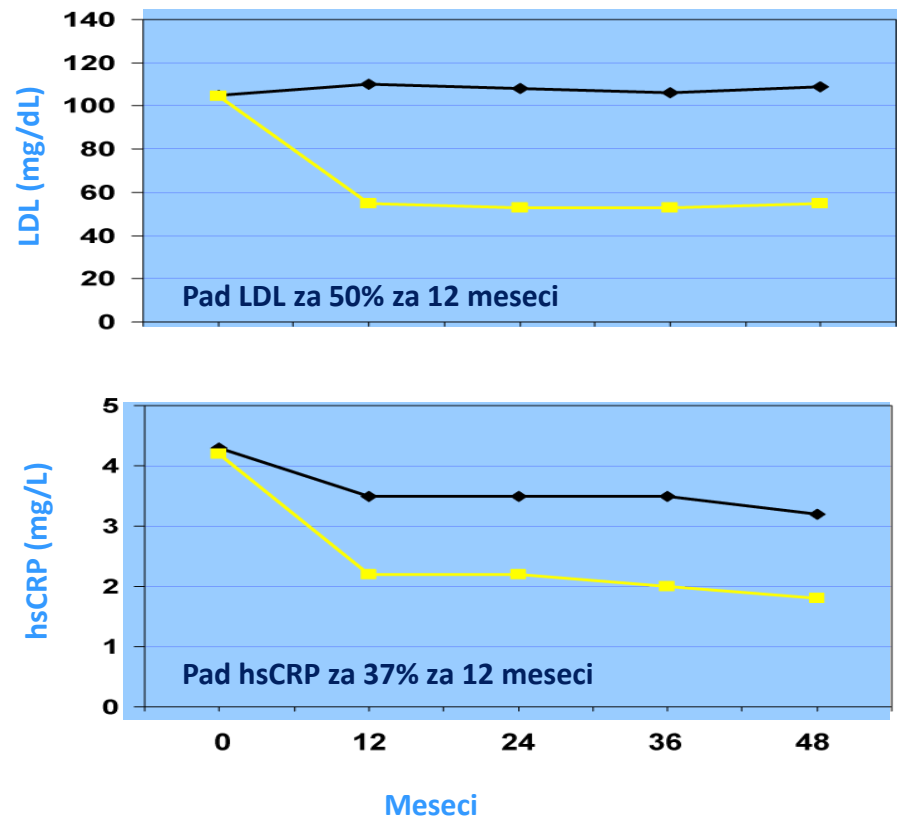

Castelli WP. *Atherosclerosis*. 1996;124(suppl):S1-S9.

©1996 Reprinted with permission from Elsevier Science.

JUPITER

Efekat rosuvastatina 20 mg na LDL, HDL, TG i hsCRP

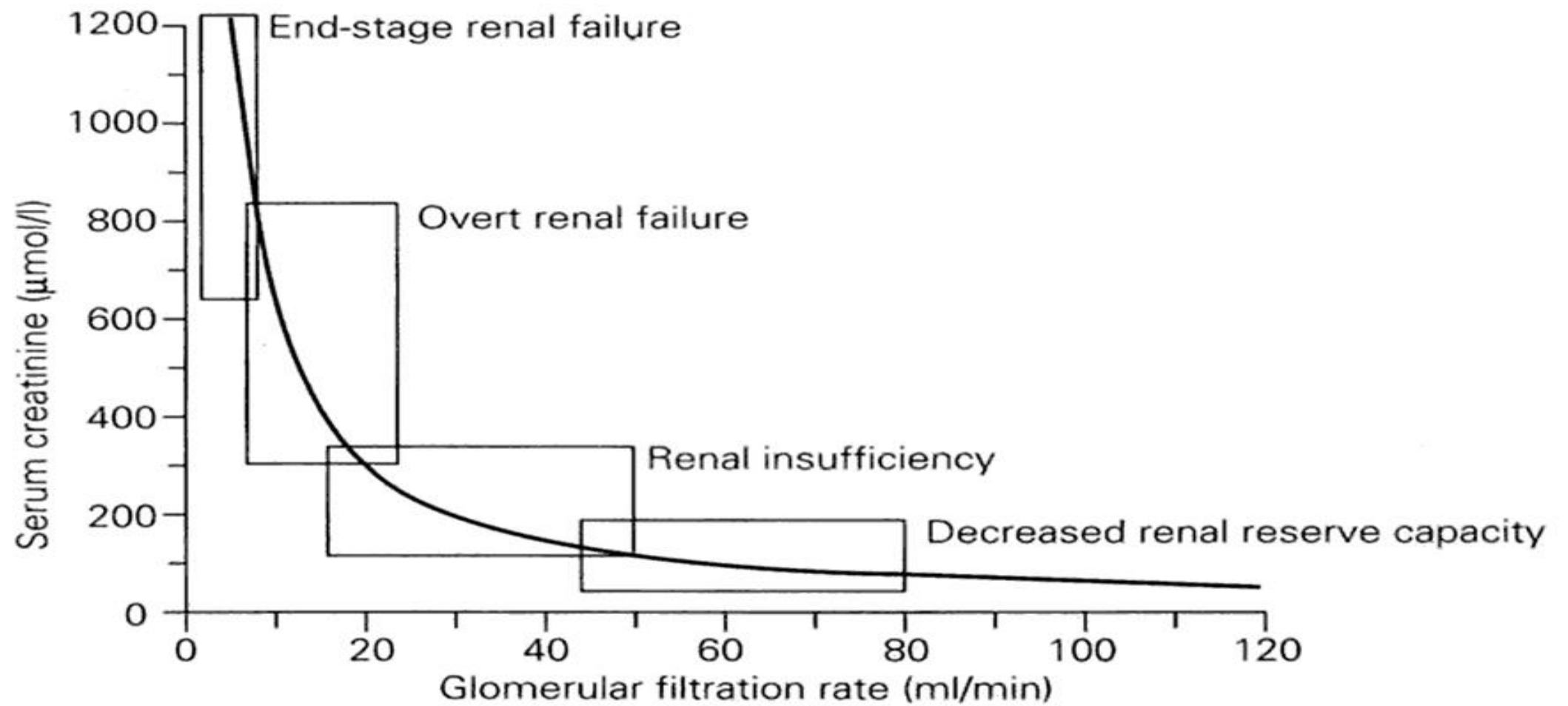

Monitoring progresije bolesti

- Određivanje stadijuma bolesti
- Vrš se serija testova tokom vremena
- Primer: određivanje kreatinina u hroničnoj bubrežnoj insuficijenciji

Monitoring efekata lečenja

- Željeni efekti
  - Praćenje parametara koji odslikavaju prirodu bolesti
  - Primeri:
    - antihiperlipidemijski tretman: praćenje lipidograma
    - antidijabetesni tretman: monitoring glikemije i HbA1c
- Neželjeni efekti:
  - Praćenje parametara koji bi mogli biti promenjeni zbog same terapije
  - Primeri:
    - Praćenje tireoidne funkcije tokom terapije antiaritmicima (amiodaron) ili MS (beta-interferon)
    - Praćenje biohumoralnog sindroma nekroze jetre i nekroze miocita tokom lečenja hiperlipidemija primenom statina

Screening

- Detekcija sub-kliničkih formi bolesti
- Neonatalni screening
- Potrebno je da je poznat prirodni tok bolesti
- Screening test je prihvatljiv ako nema lažno-negativnih i ako ima vrlo malo lažno pozitivnih vrednosti
- Jednostavan za izvođenje
- Screening je poželjan ako postoji mogućnost prevencije (primer DM tip 1 i DM tip 2)

DOBIJANJE BIOLOŠKOG MATERJALA

- Uzimanje uzoraka krvi iz:
  - vene,
  - arterije i
  - kapilarnog sudovnog korita (prst, resica uva, peta)
- Uzimanje uzoraka mokraće
- Uzimanje sputuma (kortizol)
- Uzimanje vaginalnog sekreta
- Ostalo: kosna srž, tečnosti “virtualnih šupljina” (transudati i eksudati)

Faktori o kojima treba voditi računa tokom dobijanja biološkog materijala

---

- Priprema pacijenta: ishrana, uzimanje lekova, fizička aktivnost, položaj tela, faza MC kod žena itd.
- Procedura uzimanja biološkog materijala: odgovarajući pribor (igla i vrsta epruvete), pravila venepunkcije (sa povaskom ili ne, sa braunil-om ili ne) itd.
- Primarna obrada biološkog materijala: pretretiranje uzorka (antikoagulansi ili deproteiniziranje), izdvajanje seruma ili plazme
- Čuvanje biološkog uzorka do analize: način pripreme uzorka za skladištenje, režim čuvanja i vremenski okvir u kome je uzorak stabilan

METODE

- Analitičke hemijske metode:
  - fotometrijske,
  - enzimске,
  - hromatografske
  - spektrofotometrijske itd.
- Imunometrijske:
  - nefelometrija,
  - turbidimetrija
  - radio-imuno-difuzija (RID),
  - Nuklearno medicinske (RIA)
  - Ostalo: FIA, DELFIA, IRMA itd.
- PCR

Varijacije u dobijenim vrednostima

- Činioci od strane pacijenta
  - Endogeni činioci: starost, pol, graviditet, faza MC kod žena, biološke varijacije
  - Egzogeni činioci: ishrana, fizička aktivnost, položaj tela, stres, hipoksija, primena lekova
- Pre-analitičke varijacije
  - Uzimanje i obeležavanje biološkog uzorka
  - Transport biološkog uzorka
  - Stabilnost biološkog uzorka (čuvanje)
- Analitičke varijacije
- Post-analitička interpretacija

Činioci koji utiču na krajnji rezultat

ENDOGENI ČINIOCI OD STRANE PACIJENTA

- **Starost:** ALP i fosfat su viši kod dece, dok su tHol, acidum uricum i ureja niži nego kod odraslih
- **Pol:** Fe, kreatinin i acidum uricum su niži kod žena
- **Graviditet:** ALP i Tiroksin (T4) su povišeni u II i III trimestru
- **Hormonski ciklus kod žena:** tHol je niži u sredini ciklusa (estrogeni koče biosintezu holesterola)
- **Biološke varijacije:** oscilacije parametara u vremenu

Analitičke i biološke varijacije biohemijskih aboratorijskih analiza

Analyte	Analytical variation	Biological variation
sodium	1.1 mmol/L	2.0 mmol/L
potassium	0.1 mmol/L	0.19 mmol/L
bicarbonate	0.5 mmol/L	1.3 mmol/L
urea	0.4 mmol/L	0.85 mmol/L
creatinine	5.0 μ mol/L	4.1 μ mol/L
calcium	0.04 mmol/L	0.04 mmol/L
phosphate	0.04 mmol/L	0.11 mmol/L
total protein	1.0 g/L	1.66 g/L
albumin	1.0 g/L	1.44 g/L
aspartate transaminase	6.0 IU/L	8.0 IU/L
alkaline phosphatase	4.0 IU/L	15.0 IU/L

Činioci koji utiču na krajnji rezultat

EGZOGENI ČINIOCI OD STRANE PACIJENTA:

- Ishrana
- Fizička aktivnost
- Položaj tela
- Stres (trauma, infekcija, strah itd.)
- Hipoksija
- Dijagnostički postupci
- Lekovi
- Neadekvatno uzimanje, čuvanje i transport bioloških uzoraka

Činioci koji utiču na krajnji rezultat

Ishrana

- Ureja i acidum uricum su viši kod osoba koje se hrane hiperproteinskom ishranom
- Nivoi lipida u serumu su povišeni kod osoba koje su uzimale hranu u periodu od 12-14h pre uzimanja uzoraka
- Hrana koja sadrži tirozin i kofein (čaj, kafa, banane, orasi) može da utiče određivanje metabolita kateholamina (VMA, HVA i metanefrin)

Činioci koji utiču na krajnji rezultat

Fizička aktivnost

- Tokom fizičke aktivnosti raste nivo:
  - enzima koji su specifični za mišiće: CPK, AST, ALT, LDH
  - “stresnih” hormona
  - Aktivnosti faktora koagulacije i trombocita
  - Albumina koji se izluče urinom (mikroalbuminurija)
- Tokom fizičke aktivnosti opada:
  - nivo nekih metabolita intermedijalnog metabolizma
  - količina vode u telu (može doći do “relativnog” porasta koncentracije nekih supstanci: Natrijum, Proteini, Albumini itd. i smanjenje MCV eritrocita). Sportista od 75 kilograma izgubi 2% telesne mase (1,5 kg) znojenjem tokom treninga

Činioci koji utiču na krajnji rezultat

Položaj tela

- Nivo nekih supstanci u telu se menja tokom promene položaja tela
- Tokom uspravljanja (ustajanja):
  - aktivira se Renin-Angiotenzin-Aldosteron osovina (“posturalni test”)
  - Raste koncentracija kateholamina (potreban je odmor u ležećem položaju 15-30min pre uzimanja uzoraka krvi)

Činioci koji utiču na krajnji rezultat

Stres

- Tokom stresnih stanja (trauma, infekcija, strah itd.) dolazi do porasta hormona “stresa”: kortizol, PRL, ACTH, STH, kateholamini
- Mogu biti promenjeni i parametri intermedijalnog metabolizma koje ovi hormoni regulišu (glikemija, slobodne masne kiseline)

Činioci koji utiču na krajnji rezultat

Lekovi

- Primena Vitamin C može dati lažno niske vrednosti glikemije
- Opijati mogu dati povišen nivo amilaza
- Neki antihipertenzivi (pre svega methyldopa) mogu uticati na nivo kateholamina

Činioci koji utiču na krajnji rezultat

PREANALITIČKE VARIJACIJE

- Uzimanje, pripremanje i obeležavanje biološkog uzorka
- Transport biološkog uzorka
- Stabilnost biološkog uzorka (čuvanje)

Činioci koji utiču na krajnji rezultat

PREANALITIČKE VARIJACIJE

- Uticaj uzimanja i pripremanja uzroka (1):
- Ako poveska stoji tokom venepunkcije i tokom uzimanja uzorka može doći do promena nekih parametara (kalcijum, faktori koagulacije, aktivnost trombocita)
- Prikupljanje mokraće za kateholamine: 24-časovna diureza, unapred zakišljen sud (HCl) i čuvati posudu na +4°C tokom prikupljanja

Činioci koji utiču na krajnji rezultat

PREANALITIČKE VARIJACIJE

- Uticaj uzimanja i pripremanja uzroka (2):
- Mora da postoji odgovarajuća epruveta u koju se uzima uzorak: predhodno tretirana hemijskim supstancama (antikoagulansi, NaF i sl.) i odgovarajućeg sastava (staklene epruvete aktiviraju faktore koagulacije).
- Neki uzorci se moraju uzimati iglom odgovarajućeg promera (za faktore koagulacije igla veličine min. 23G)
- Za određivanje Lupus antikoagulansa (LAC) važno je da nema prisustva fosfolipida u ispitivanom uzorku plazme (najviše ih ima u trombocitima, pa se koristi “plazma siromašna trombocitima”, $Tr < 10^9/L$)

Plazma siromašna trombocitima

- Centrifugiranje uzoraka 1,500 x g tokom 15 minutes, odnosno podestiti brzinu i vreme centrifugiranja, tako da plazma sadrži trombocita manje od $10 \times 10^9/L$.
- Hemolizirani uzorci se odbacuju.
- Odmah nakon centrifugiranja uzeti gornje 2/3 plazme i prebaciti plastičnom pipetom u polipropilenski sud (za analizu ili transport). Korišćenjem staklenih pipeta ili posuda za transport faktori koagulacije biće aktivirani.
- Ukoliko mora da se zamrzne uzorak:
  - Odmah ga prebaciti u zamrzivač koji ne stvara led
  - Uzorci su stabilni do 2 nedelje na temperaturi - 20°C (još bolje -70°C)
  - Uzorci moraju ostati zamrznuti tokom čuvanja i transporta.

Činioci koji utiču na krajnji rezultat

PREANALITIČKE VARIJACIJE

- Transport biološkog uzorka
- Stajanjem uzoraka pune krvi opada koncentracija glikoze u njoj (svakog sata i do 10%, zavisno od ambijentalne temperature)
- Pri povišenoj ambijentalnoj temperaturi mogu se dobiti lažno visoke vrednosti brzine sedimentacije eritrocita i HbA1c.

Činioci koji utiču na krajnji rezultat

PREANALITIČKE VARIJACIJE

- Stabilnost biološkog uzorka
- Stajanjem na sobnoj temperaturi neki faktori koagulacije bivaju razloženi, dok se njihovim čuvanjem na niskim temperaturama neki faktori koagulacije aktiviraju (analiza faktora koagulacije mora se uraditi unutar 4 sata od uzimanja uzorka)
- Osnovni režimi čuvanja uzoraka:
  - ambijentalna temperatura: od +15°C do +30°C
  - rashlađeni uzorci: od +2°C do +8°C
  - zaleđeni uzorci: -20°C
  - duboko zaleđeni uzorci: -70°C

Činioci koji utiču na krajnji rezultat

ANALITIČKE VARIJACIJE

- “Hook” fenomen
- U visokoj koncentraciji neke biološke supstance pokazuju tendenciju međusobnog agregiranja stvarajući tako “mega-komplekse”.
- Imunometrijske metode tada ne mere pojedinačne molekule, već te makroagregate i kao krajnji rezultat dobijamo lažno niske vrednosti.
- Rešenje: određivanje u seriji razblaženje (čime se omogućuje disocijacija mega-kompleksa)
- Hormoni koji pokazuju ovaj efekat: Prolaktin, Kalcitonin i dr.

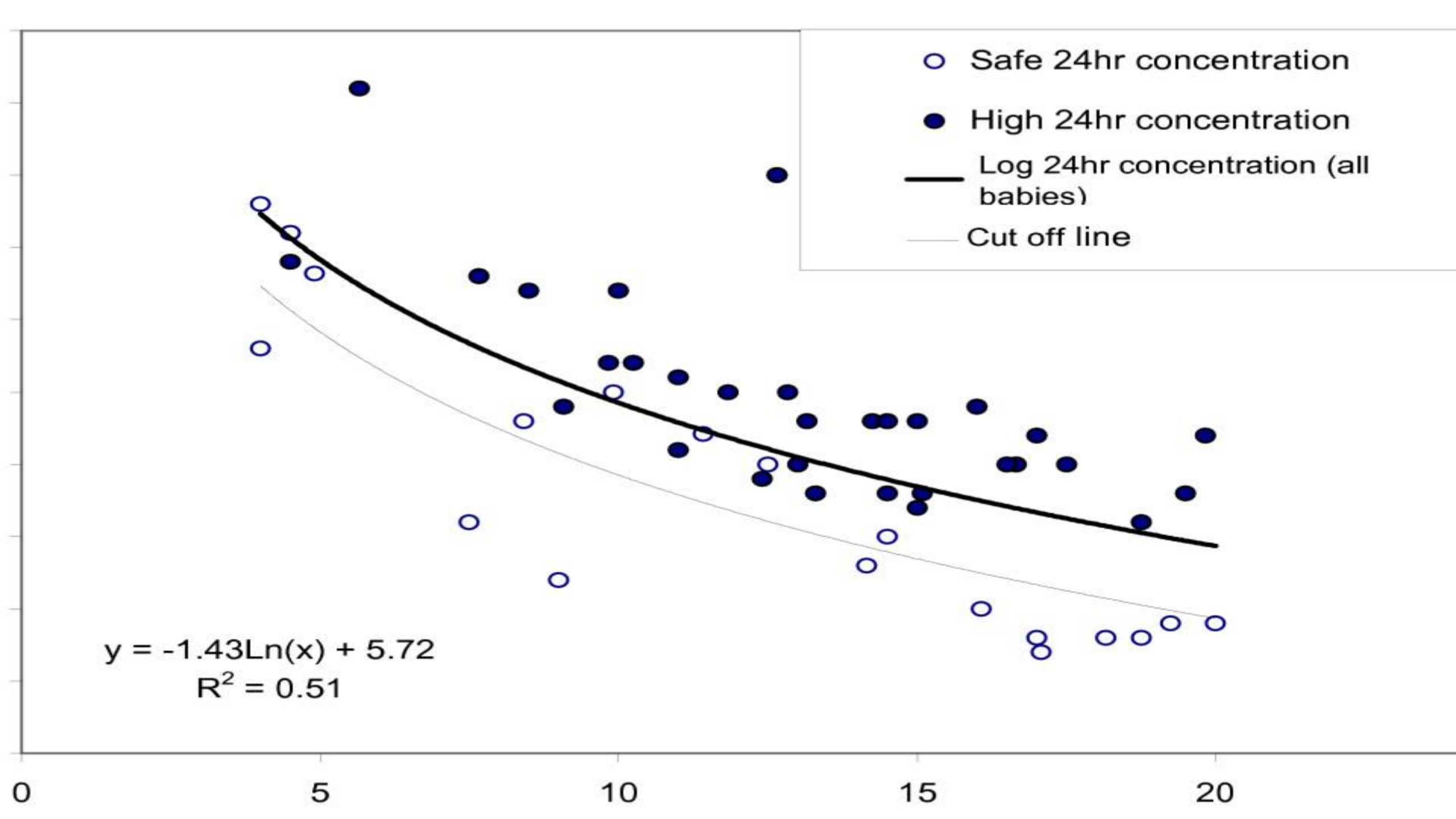
Činioci koji utiču na krajnji rezultat

ANALITIČKE VARIJACIJE

- Visoka dobijena vrednost
- Ukoliko je izmerena vrednost visoka i van opsega standarda na osnovu kojih se ispisuje standardna kriva raste korelaciona greška.
- Razblaživanjem uzorka je potrebno dovesti koncentraciju u opseg standardne krive i tada vršiti merenje uzorka.

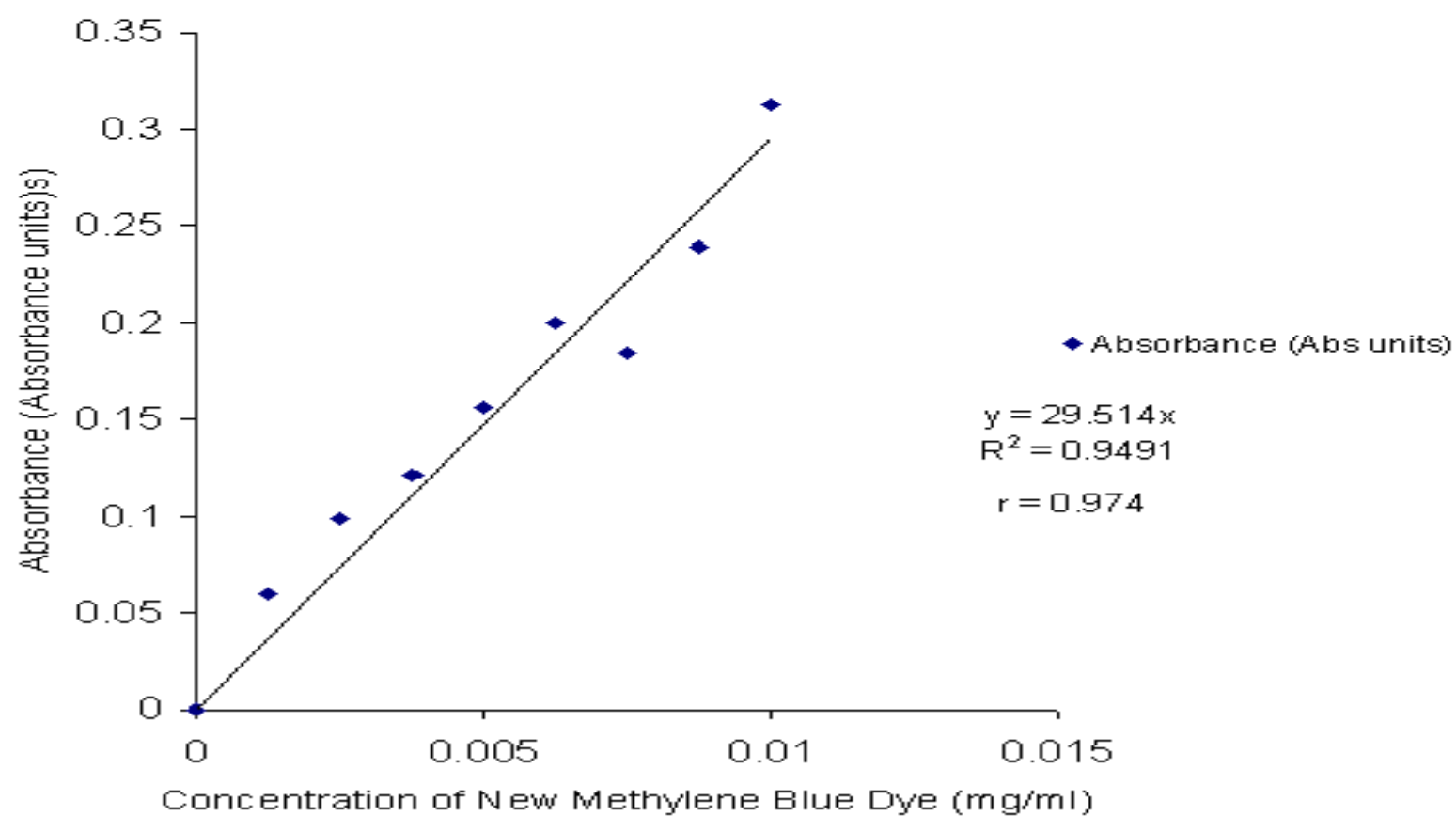

0.00375	0.25500
0.01000	0.31300
unknown	unknown
0.00339	0.10000

Figure 1

**Effect of Concentration on Absorbance of New Methylene Blue Dye
at a Wavelength of 675 nm**

Karakteristike pojedinih testova

“Zlatni standard” (“gold standard) je najbolji raspoloživi dijagnostički test koji stoji na raspolaganju pod razumnim uslovima (nije neophodno da bude najbolji mogući test u apsolutnom smislu – primer autopsija).

Karakteristike pojedinih testova

“Zlatni standard” ima senzitivnost od 100% i specifičnost od 100%, pri čemu su mu i pozitivna i negativna prdiktivna vrednost maksimalne.

Karakteristike pojedinih testova

**“Zlatni standard” se menja sa napretkom
dijagnostike:**

Disekantna aneurizma aorte

- AORTOGRAM: senzitivnost 83%, specifičnost 87%**
- NMR: senzitivnost 95%, specifičnost 92%**

		Bolest definisana prema “Zlatnom standardu”		
		Bolest postoji	Bolest ne postoji	
Testiranje	Ishod testa pozitivan	Zaista pozitivni (True Positive)	Lažno pozitivni (False Positive) (greška I tipa)	Pozitivna prediktivna vrednost= $TP/(TP+FP)$
	Ishod testa negativan	Lažno negativni (False Negative) (greška II tipa)	Zaista negativni (True Negative)	Negativna prediktivna vrednost= $FN/(FN+TN)$
		Senzitivnost= $TP/(TP+FN)$	Specifičnost = $TN/(FP+TN)$	

Karakteristike pojedinih testova

- LAŽNO NEGATIVNE VREDNOSTI: deo obolelih koji ima referentne vrednosti analiza
- LAŽNO POZITIVNE VREDNOSTI: deo zdravih koji ima van opsega referentnih vrednosti (lažno visoke ili lažno niske vrednosti)

Senzitivnost i specifičnost testa

- Dijagnostička **SENZITIVNOST** testa: verovatnoća patološkog nalaza kod pacijenata koji su sigurno bolesni
- Senzitivnost = $TP / (TP + FN)$

Senzitivnost i specifičnost testa

- Dijagnostička **SPECIFIČNOST** testa: verovatnoća normalnog nalaza kod sigurno zdravih osoba
- Specifičnost = $TN / (TN + FP)$

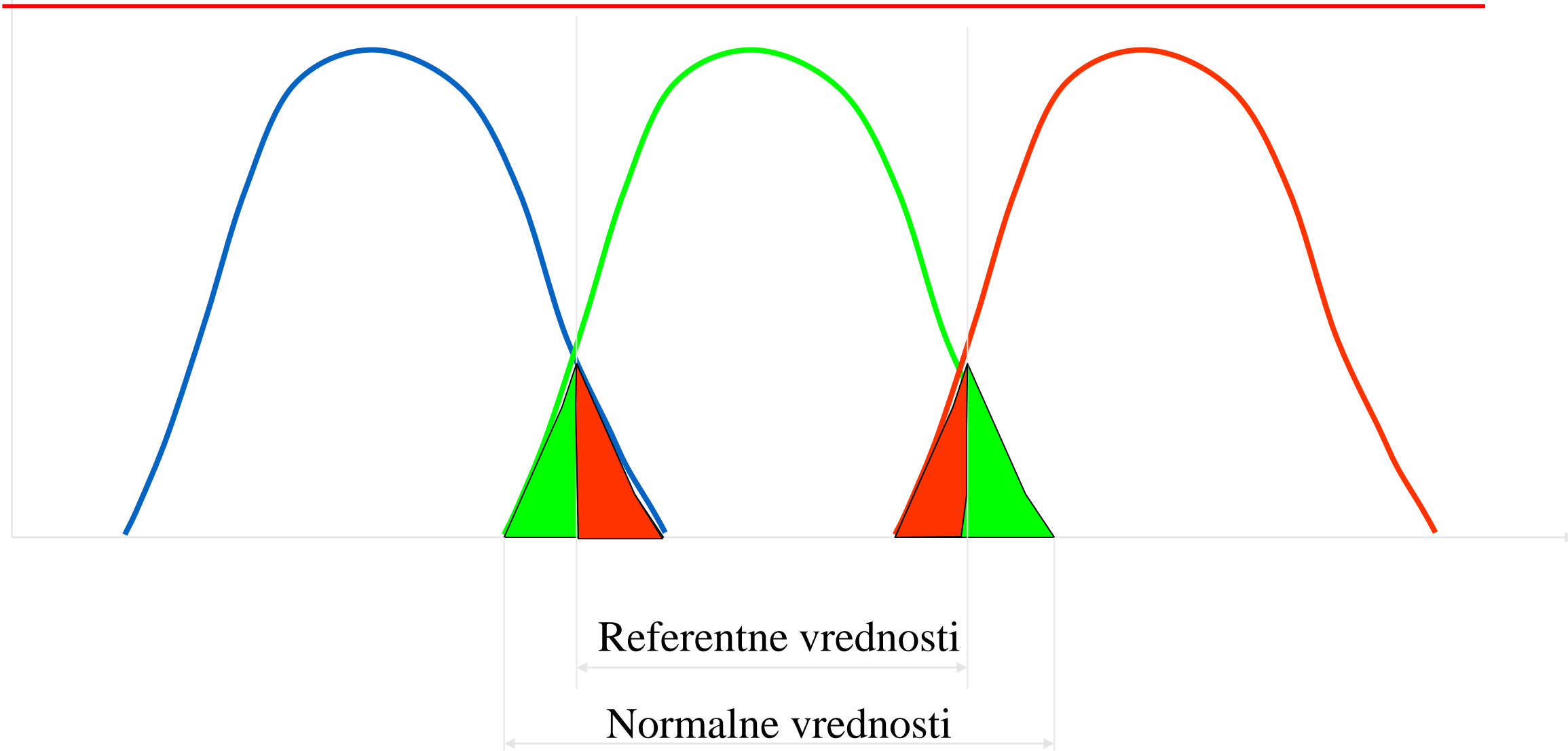

**Patološki niske
vrednosti**

Normalne vrednosti

**Patološki visoke
vrednosti**

Laboratorijska dijagnostika u endokrinološkim ispitivanjima

- Priprema pacijenta
- Dobijanje biološkog uzorka
- Transport biološkog uzorka
- Metode analize
- Tumačenje rezultata (bazne vrednosti i dinamski testovi)

ODREĐIVANJE NIVOA HORMONA

- BAZALNI STATUS
- DINAMSKI TESTOVI
  - Supresioni (kada se sumnja na hiperfunkciju)
  - Stimulativni (kada se sumnja na hipofunkciju)

BAZALNI STATUS

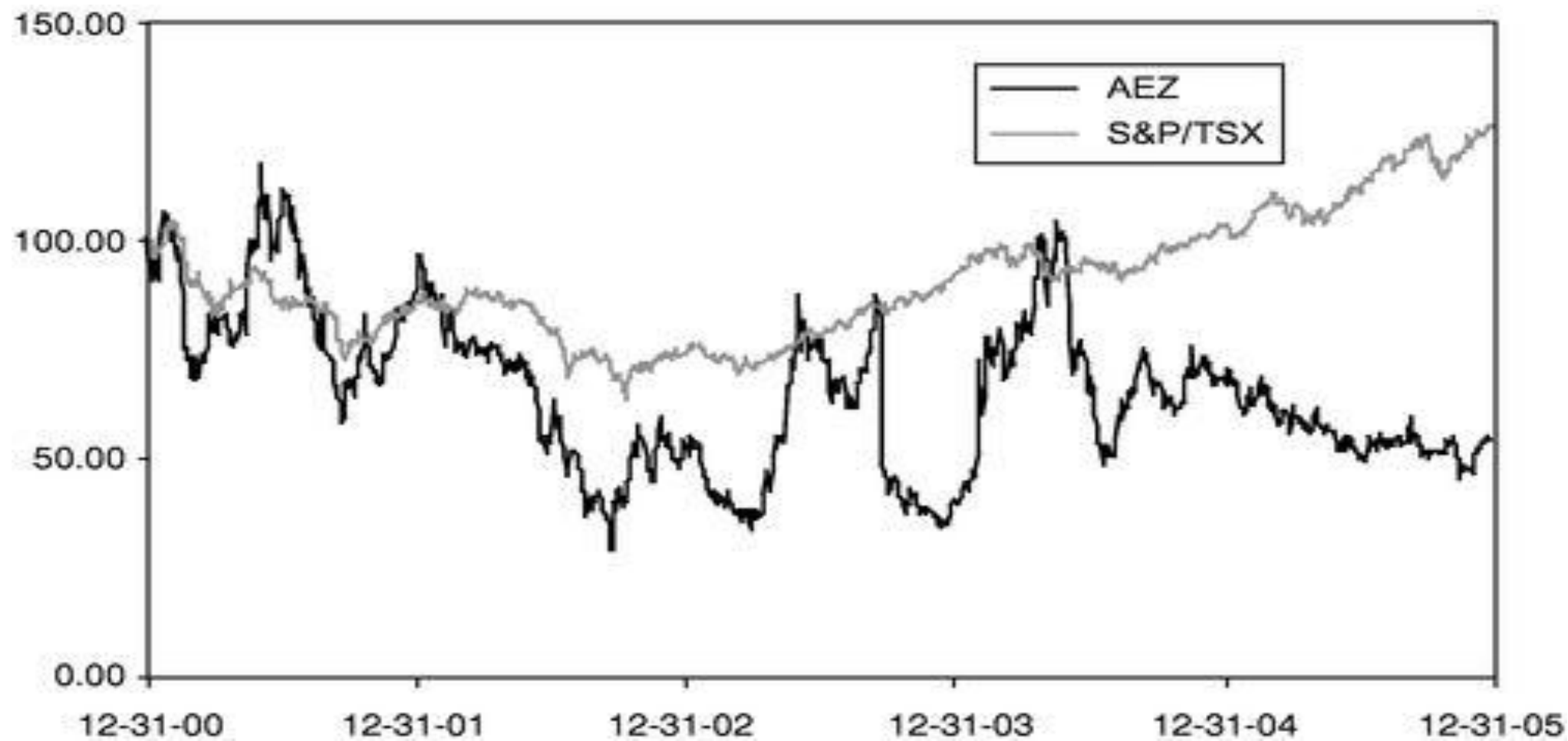

Obrasci lučenja hormona

Sekrecija hormona nije ravnomerna tokom vremena, već postoje određene pravilnosti:

- Pulsatilnost u sekreciji (insulin, LH, FSH)
- Ritmičnost u sekreciji
  - Dnevni ritam (PRL, Kortizol)
  - Mesečni ritam (estrogen, progesteron, FSH, LH)
  - Godišnji ritam (TSH, T4)
- Sekrecija u posebnim stanjima (stres, trudnoća, pubertet)

Pulsatilitnost u sekreciji

Pulsatilnost u sekreciji

- Mogućnost uzimanja uzorka kada je fiziološki minimum ili maksimum u sekreciji hormona (rizik netačnog interpretiranja)
- Frekventno uzimanje uzoraka
- “pool”-ovanje seruma (uzimanje uzoraka u različitim vremenskim intervalima i mešanje uzoraka radi dobijanja “prosečne” vrednosti hormona)

Ritmičnost u sekreciji

- Određivanje vrednosti hormona u različitim vremenskim intervala
- Dobijanje “profila” hormona (dnevnog, mesečnog ili godišnjeg)
  - Kortizol: 8h, 12h, 16-18h i 24h
  - Prolaktin: 8h, 11h i 13h
  - LH, FSH, Estradiol, Progesteron 7, 12-14 i 21 dana menstruacionog ciklusa

Sekrecija u posebnim stanjima

- Izbegavanja uticaja “stresa” na dobijenu vrednost
  - Punktiranje vene: plasiranje plastične kanila, uzimanje uzoraka nakon vremenskog perioda potrebnog za prolazak efekata stresora
  - Ispitivanje dnevne ekskrecije hormona ili metabolita hormona

Dinamski testovi u endokrinologiji

- Stimulacijski testovi
  - Kada je suspekta hipofunkcija
  - Određivanje nivoa lezije (primarni, sekundarni tercijalni)
- Supresijski testovi
  - Kada je suspekta hiperfunkcija
  - Određivanje nivoa lezije (primarni, sekundarni tercijalni)

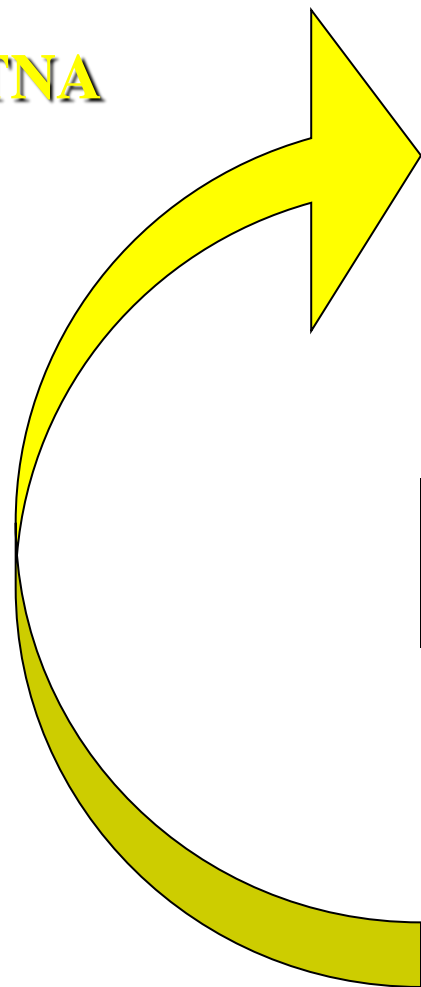
Tumačenje rezultata

- Hipo ili hiperfunkcija?
- Nivo lezije?

Hiperfunkcija

Nivo	Periferni hormon	Tropni hormon	Regulatorni peptid
Primarni	↑	↓	↓
Sekundarni	↑	↑	↓
Tercijalni	↑	↑	↑

**DUGA POVRATNA
SPREGA**

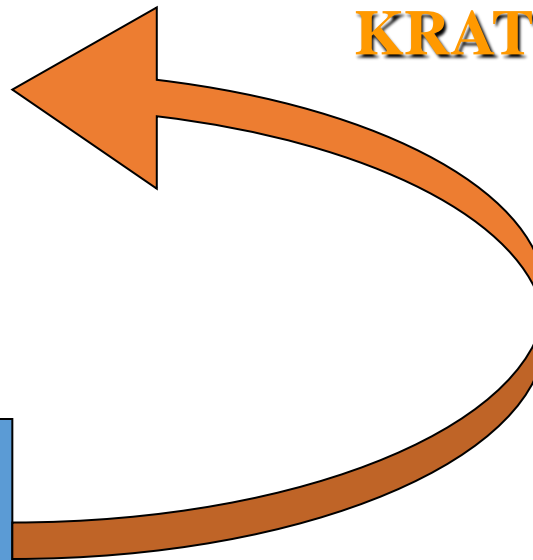
HIPO-
LAMUS

HIPOFIZA

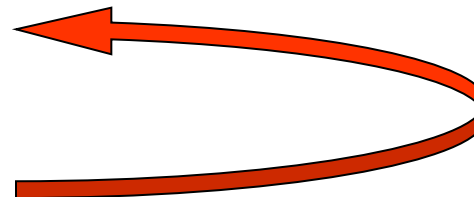
PERIFERNA
ŽLEZDA

TELESNA
TKIVA

**KRATKA POVRATNA
SPREGA**

**ULTRAKRATKA
POVRATNA SPREGA**

SUPRESIONI TESTOVI

- DEKSAMETAZONSKI TESTOVI
- Za ispitivanje moguće hiperfunkcije kore nadbubrega (hiperkorticisma)
- Dexamethason: sintetski glikokortikoid koji ima jake biološke efekte glikokortikoida, ali zbog izmenjene hemijske strukture ne interferira sa imunskim metodama za određivanje Kortizol-a

SUPRESIONI TESTOVI

- DEKSAMETAZONSKI TESTOVI
- Screening: 1mg u 24h, Kortizol se određuje u 8h narednog jutra
- Niskodozažni (Dex I): 0,5mg na 6 tokom 48 sati, Kortizol se određuje u 8h jutra nakon testa
- Visokodozažni (Dex II): 2mg na 6h tokom 48 h, Kortizol se određuje u 8h jutra nakon testa

SUPRESIONI TESTOVI

- DEKSAMETAZONSKI TESTOVI
- Screening test i Niskodozažni (Dex I) test: zadovoljavajuća supresija je ako je Kortizol niži od 140 nmol/L (još veću specifičnost ima cut-off na 50 nmol/L)
- Visokodozažni (Dex II): smanjenje slobodnog kortizola u urinu za 90%

Tumačenje rezultata-nivo lezije?

Hiperfunkcija nadbubrega: Bazalno ispitivanje

Nivo	Kortizol	ACTH	CRF
Primarni (Sy Cushing)	↑	nisko N ili ↓	↓
Sekundarni (M.Cushing)	↑	visoko N ili ↑	↓
Tercijalni	↑	↑	↑
Ektopični	↑	↑ ili ↑↑	↓ ili ↑

Tumačenje rezultata-nivo lezije?

Hiperfunkcija nadbubrega: Supresioni testovi

Nivo	Screening	Dex I	Dex II
Primarni (Sy Cushing)	↑	↑	↑
Sekundarni (M.Cushing)	↑	↑	↓
Tercijalni	↑	↑	↓
Ektopični	↑	↑	↑

Dijagnostički algoritam

- Dijagnoza Sy Cushing se postavlja na osnovu:
  - **Nalaza povećane produkcije kortizola:**
    - Slobodan kortizol u 24-časovnom urinu $> 140\text{nmol/dU}$ (ili $50\mu\text{g/dU}$)
    - Povišen kortizol u serumu uz izgubljen dnevni ritam (posebno izostanak pada u 24:00)
  - **Nemogućnosti supresije produkcije kortizola primenom Dexamethason-a:**
    - Prekonoćni (screening) DEX test (1mg Dexamethason-a u 24h), kortizol u 08:00 $> 140\text{ nmol/L}$
    - Niskodozažni DEX test (0,5mg na 6h tokom 2 dana), slobodni kortizol u urinu $> 25\text{nmol/dU}$ ili kortizol u serumu u 08:00 $> 140\text{ nmol/L}$

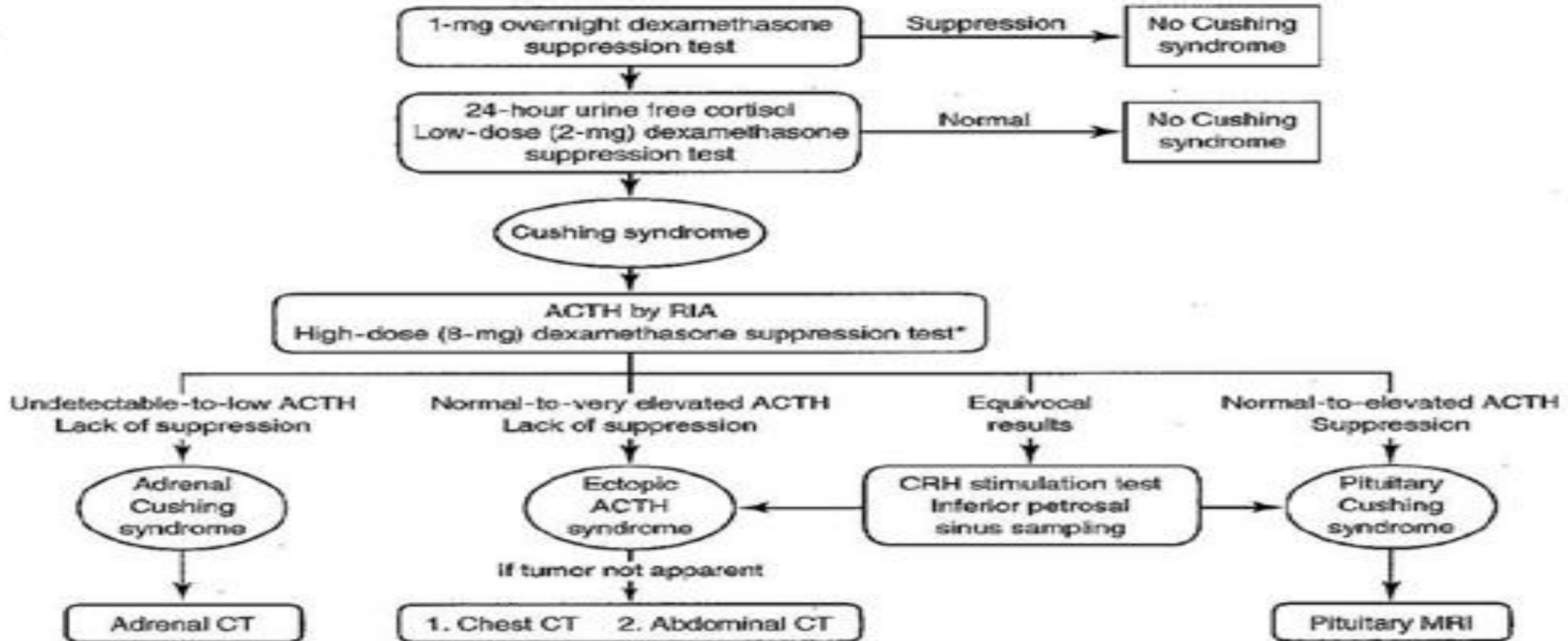

Dijagnostički algoritam

- Etiološka dijagnoza Sy Cushing:
  - **Visokodozažni DEX test (2mg na 6h tokom 48 sati):**
    - Postizanje supresije sugeriše ACTH-sekretujući adenom hipofize
    - Nepostizanje supresije sugeriše adenom/hiperplaziju nadbubrega ili ektopičnu produkciju ACTH/CRH
  - **Određivanje ACTH:**
    - ACTH < 2pmol/L   adrenalnu tumor
    - ACTH > 40pmol/L   ektopična produkcija ACTH
    - ACTH = 6-30pmol/L   adenom hipofize

Dijagnostički algoritam

STIMULACIONI TESTOVI

- ACTH (Synacten-ski) test
- Za ispitivanje sumnje na hipofunkciju nadbubrega (hipokorticism)
- ACTH: hormon adenohipofize koji stimuliše koru nadbubrega da sekretuje Kortizol

STIMULACIONI TESTOVI

- “Brzi” ACTH test
- 25j (ili 0,25mg) ACTH se aplikuje i.v.
- Mogućnost izvođenja testa sa 1mg ACTH
- Kortizol se određuje u 0, 30 i 60 min
- Zadovoljavajuća rezerva je ako:
  - Kortizol poraste iznad bazalne vrednosti za minimalno 200nmol/L
  - Vrednost Kortizola nakon stimulacije bude veća od 500 nmol/L

Bolesti štitaste žlezde i kardiovaskularni sistem

Agenda

- Uvod
- Celularni mehanizmi dejstva tiroidnih hormona
- Efekti tiroidnih hormona na hemodinamske karakteristike kardiovaskularnog aparata
- Hipertireoidizam i kardiovaskularni aparat
- Hipotireoidizam i kardiovaskularni aparat
- Bolesti srca i funkcija štitaste žlezde

Agenda

- Uvod
- Celularni mehanizmi dejstva tiroidnih hormona
- Efekti tiroidnih hormona na hemodinamske karakteristike kardiovaskularnog aparata
- Hipertireoidizam i kardiovaskularni aparat
- Hipotireoidizam i kardiovaskularni aparat
- Bolesti srca i funkcija štitaste žlezde

Uvod

- Bolesti štitaste žlezde su danas široko proširene (9-15% ženske populacije) i njihova incidencija neprekidno raste.
- Ukupna prevalencija za subklinički hipotireoidizam u UK je 8% za žene i 3% za muškarce, raste sa godinama starosti (duplira se preko 60 godina).
- Iz istorije medicine se zna da većina simptoma i znakova tiroidne disfunkcije se manifestuje promenama na srcu i kardiovaskularnom aparatu.

Dobro se zna da hiperfunkcija štitaste žlezde može dovesti do atrijske fibrilacije, ali je manje poznato da hipotireoidizam predisponira nastanak ventrikularnih aritmija.

Agenda

- Uvod
- Celularni mehanizmi dejstva tiroidnih hormona
- Efekti tiroidnih hormona na hemodinamske karakteristike kardiovaskularnog aparata
- Hipertireoidizam i kardiovaskularni aparat
- Hipotireoidizam i kardiovaskularni aparat
- Bolesti srca i funkcija štitaste žlezde

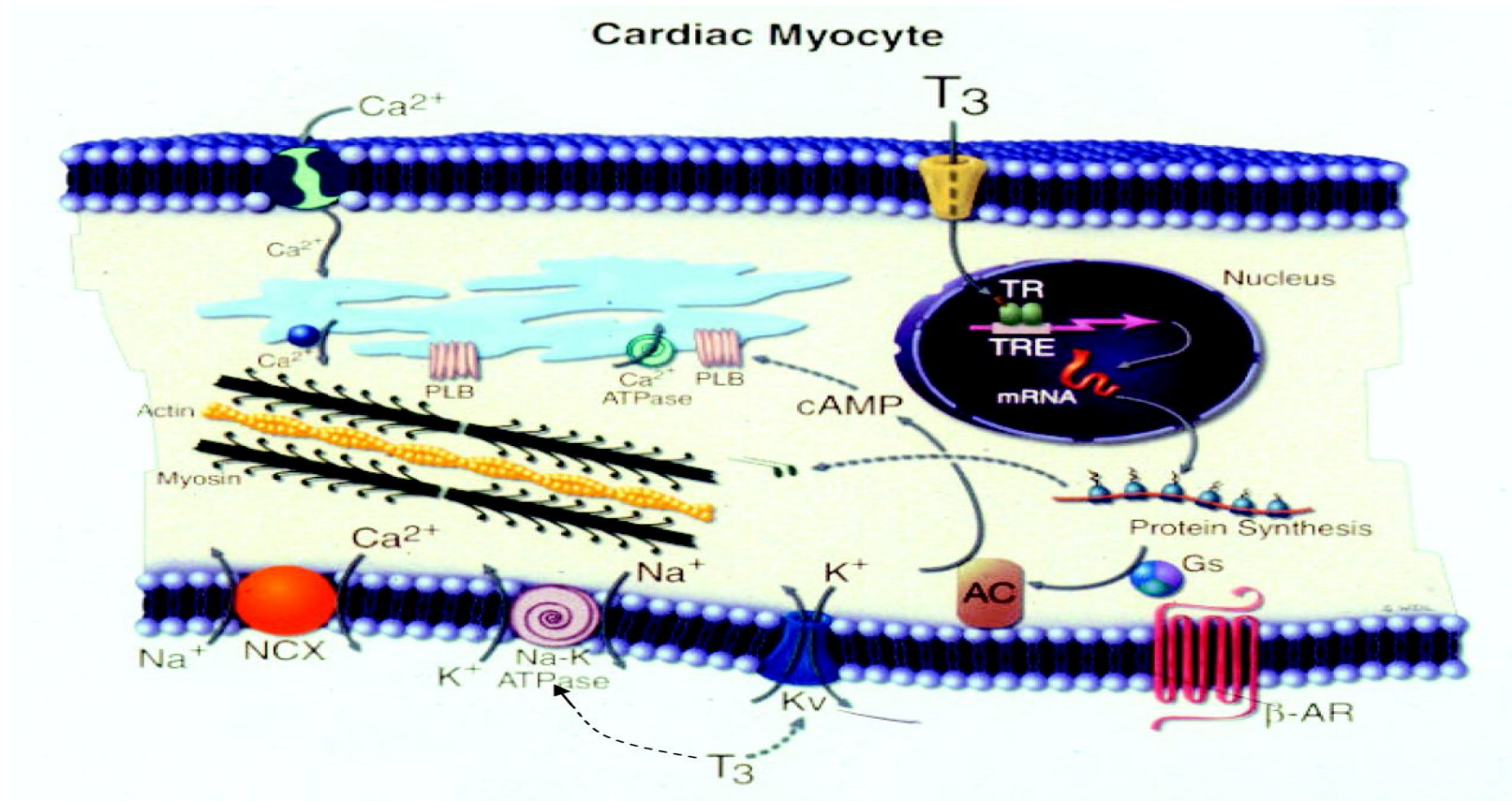
Celularni mehanizmi dejstva tiroidnih hormona

- Štitasta žleza primarno sekretuje T4 (oko 85%)
- 5-dejodinaza konvertuje T4 u T3 u jetri, bubrezima i skeletnim mišićima
- Srce:
  - Efekat na srce ispoljava samo T3 (u srcu nema intracelularne dejodinaze)
  - U srce se transportuje samo T3, ne i T4
  - T3 na srcu ispoljava genske efekte i efekte nevezane od gena

Maia AL, Kim BW, Huang SA, et al. *J Clin Invest.* 2005; 115: 2524–2533.
Bianco AC, Salvatore D, Gereben B, et al. *Endocrine Rev.* 2002; 23: 38–89.
Everts ME, Verhoeven FA, Bezstarosti K et al. *Endocrinology.* 1996; 137: 4235–4242.
Lazar MA, Chin WW.. *J Clin Invest.* 1990; 86: 1777–1782.

Efekat Trijodtironina na kardiomiocite

Celularni mehanizmi dejstva tiroidnih hormona

- **Efekti T3 vezani za gene:** Receptor za T3 nalazi se u jedru, pripada porodici steroidnih receptora, u prisustvu T3 indukuje, a u odsustvu T3 suprimira transkripciju strukturnih i regulatornih gena:
  - Kontraktilni proteini (gen za teške lance miozina)
  - Ca^{++} -ATP-aza sarkoplazmatskog retikuluma i njen inhibitor fosfolamban (ćelijski ciklus Ca^{++} , odgovorni za pojačanje kontrakcije i relaksaciju srca)
  - β -adrenergički receptori
  - Na-K-ATP-aza

Hiroi Y, Kim H-H, Ying H, et al. *Proc Natl Acad Sci U S A*. 2006; 103:14104–14109.
Klemperer J, Klein I, Gomez M, et al. *N Engl J Med*. 1995; 333: 1522–1527.
Davis PJ, Davis FB. *Thyroid*. 2002; 12: 459–466.
Park K, Dai H, Ojamaa K, et al. *Anesth Analg*. 1997; 85: 734–738.

Celularni mehanizmi dejstva tiroidnih hormona

Effect of Thyroid Hormone on Cardiac Gene Expression

Positively Regulated	Negatively Regulated
α -Myosin heavy chain	β -Myosin heavy chain
Sarcoplasmic reticulum Ca^{2+} -ATPase	Phospholamban
$\text{Na}^{+}/\text{K}^{+}$ -ATPase	Adenylyl cyclase catalytic subunits
β 1-Adrenergic receptor	Thyroid hormone receptor α 1
Atrial natriuretic hormone	$\text{Na}^{+}/\text{Ca}^{2+}$ exchanger
Voltage-gated potassium channels (Kv1.5, Kv4.2, Kv4.3)	

Celularni mehanizmi dejstva tiroidnih hormona

- **Efekti T3 nevezani za gene:** direktna modulacija jonskih kanala na membrani kardiomiocita (Na, K i Ca), brz efekt:
  - Polimerizacija aktina
  - Translokator adenin nukleotida na mitohndrijama
  - Uticaj na različite intracelularne signale puteve

Hiroi Y, Kim H-H, Ying H, et al. *Proc Natl Acad Sci U S A*. 2006; 103:14104–14109.
Klemperer J, Klein I, Gomez M, et al. *N Engl J Med*. 1995; 333: 1522–1527.
Davis PJ, Davis FB. *Thyroid*. 2002; 12: 459–466.
Park K, Dai H, Ojamaa K, et al. *Anesth Analg*. 1997; 85: 734–738.

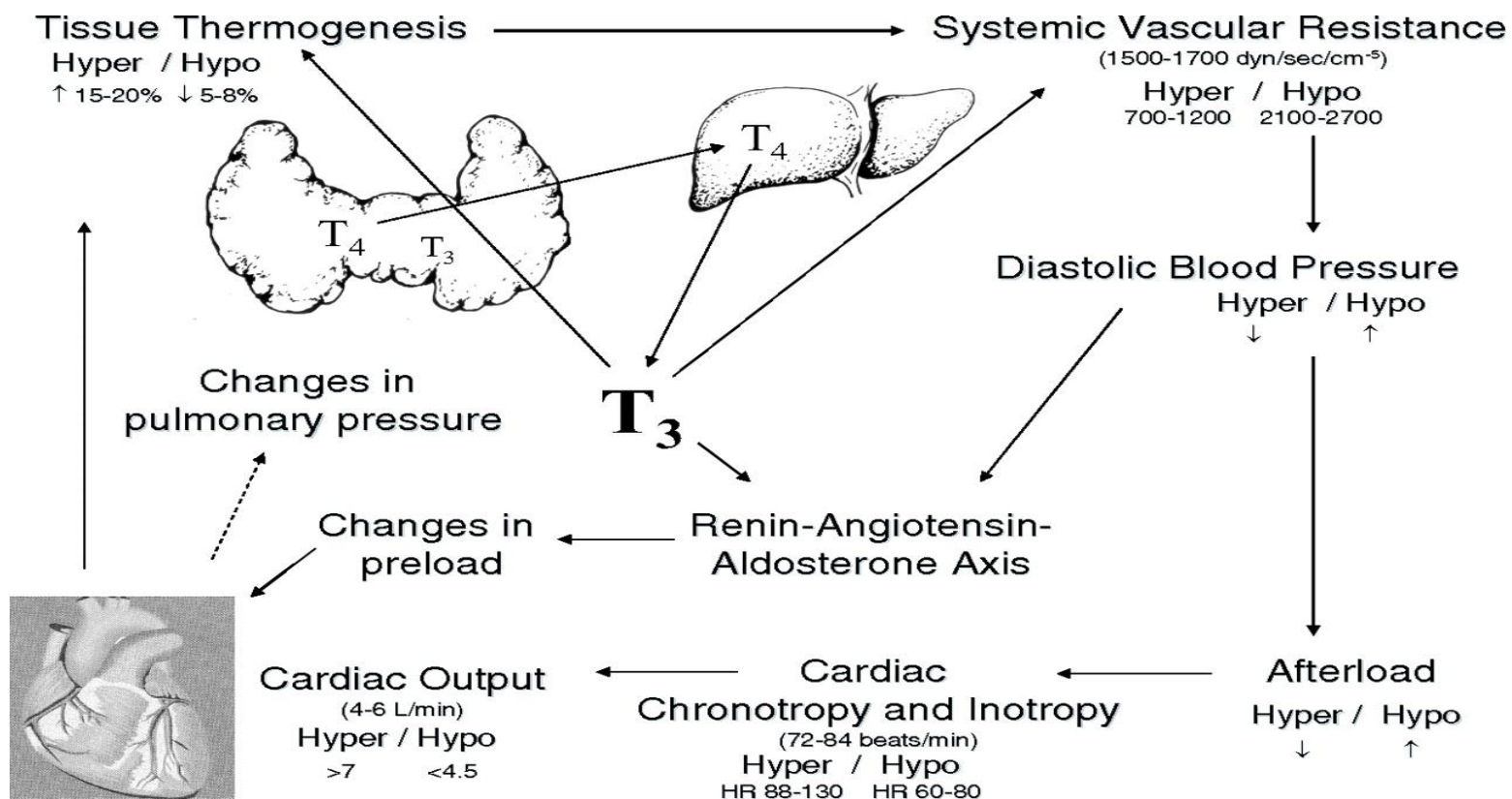
Agenda

- Uvod
- Celularni mehanizmi dejstva tiroidnih hormona
- Efekti tiroidnih hormona na hemodinamske karakteristike kardiovaskularnog aparata
- Hipertireoidizam i kardiovaskularni aparat
- Hipotireoidizam i kardiovaskularni aparat
- Bolesti srca i funkcija štitaste žlezde

Efekti tiroidnih hormona na hemodinamiku kardiovaskularnog sistema

Efekti tiroidnih hormona

- **Smanjenje perifernog vaskularnog otpora**
  - Direktno dejstvo na glatke mišićne ćelije arteriola
  - **Adrenomedulin**, hormon nadbubrega od 52 AK je pod kontrolom tiroidnih hormona, potentan je vazodilatator i njegovo lučenje je povećano u hipertireoidizmu.
- **Porast cirkulišućeg volumena krvi**
  - Porast sinteze eritropoetina i povećanje mase eritrocita
- **Porast srčane frekvence**
- **Porast kontraktilnosti leve komore**

Efekti tiroidnih hormona: direktni efekti na srce

- Hipertrofija srca zbog hemodinamskog opterećenja.
- Povećana ekspresija strukturnih i regulatornih gena koji doprinose hipertrofiji srca.
- Porast $\beta 1$ -receptora, smanjenje $TR\alpha 1$ receptora
- Raste aktivnost srčanog pesmejkeera kroz porast $\beta 1$ R, ali i genomske i nongenomske efekte (npr.geni povezani sa pejsmejkerom).
- U hipertireoidizmu nivoi kateholamini su normalni ili niski, a pacijenti liče na hiperadrenergičko stanje.

Efekti tiroidnih hormona: efekti na plućnu hipertenziju

- Plućna HTA je povezana sa tiroidnom disfunkcijom.
- U različitim serijama slučajeva, čak 65% pacijenata sa hipertireoidizmom razvija plućnu hipertenziju. Veliki broj njih ima i disfunkciju atrio-ventrikularnih valvula (trikuspidalna regurgitacija).
- Plućna hipertenzija se razvija i kod hipotireoidizma (u seriji od 40 pacijenata sa plućnom HTA, čak 22% je imalo hipotireoidizam).

Efekti tiroidnih hormona: efekti tiroidnih hormona na lipide

- Hipotireoidizam (manifestni i subklinički) dovodi do porasta ApoB, ukupnog i LDL holesterola.
- Uzroci: smanjen broj i aktivnost LDL receptora u jetri, smanjena aktivnost 7 α -hidroksilaze holesterola (koji je pod uticajem T3) i smanjena sekrecija holesterola u žuč
- 1,3% do 2,8% pacijenata sa hiperholesterolemijom ima hipotireoidizam, dok 90% pacijenata sa hipotireoidizmom ima hiperholesterolemiju

Agenda

- Uvod
- Celularni mehanizmi dejstva tiroidnih hormona
- Efekti tiroidnih hormona na hemodinamske karakteristike kardiovaskularnog aparata
- Hipertireoidizam i kardiovaskularni aparat
- Hipotireoidizam i kardiovaskularni aparat
- Bolesti srca i funkcija štitaste žlezde

Hipertireoidizam i kardiovaskularni aparat

- Hipertireoidizam ima karakteristične simptome iz domena kardiovaskularnog sistema: palpitacije, tahikardija, intolerancija napora, dispneja, povišen pulsni pritisak, ponekad atrijalna fibrilacija.
- Promene u funkcionisanju kardiovaskularnog sistema: pojačana kontraktilnost miokarda, povećan MV i ubrzan puls u miru.

Hipertireoidizam: efekti tiroidnih hormona

- U hipertireoidizmu minutni volumen srca raste za 50% do 300%
- MV je povećan kao posledica povećane frekvence srca, ejekcione frakcije, volumena krvi i smanjenog perifernog vaskularnog otpora.
- U hipertireoidizmu raste produkcija Eritropoetina, ali su nivoi Hct i Hgb nepromenjeni jer raste i volumen krvi.

Hipertireoidizam: efekat na krvni pritisak

- U hipertireoidizmu raste sistolni krvni pritisak i pulsni pritisak, što može biti poseban problem kod starijih osoba sa izraženom aterosklerozom (izolovana sistolna hipertenzija).

Hipertireoidizam i kardiovaskularni aparat

- Bol u grudima i EKG promene u smislu IBS: u starijih je obično koronarna arterijska bolest uz povećane zahteve za kiseonikom, kod mlađih pacijenata je obično vazospazam.
- Pojava znakova cerebrovaskularne ishemije kod mlađih žena sa M. Graves (većinom azijske sa Moyamoya bolešću – okluzija terminalnih grana a.carotis int.)
- Lečenjem hipertireoidizma dolazi do popravljanja simptoma
- Značaj testiranja tireoidnog statusa kod pacijenata sa cerebralnom ili miokardnom ishemijom.

Klein I, Ojamaa K. *N Engl J Med.* 2001; 344: 501–509.
Kahaly GJ, Dillmann WH. *Endocrine Rev.* 2005; 26: 704–728.
Im SH, Oh CW et al. *J Neurosurg.* 2005; 102: 1013–1017
Choi YH, Chung JH et al. *Coron Artery Dis.* 2005; 16: 135–139.

Hipertireoidizam i kardiovaskularni aparat

Atrijalna fibrilacija

- Među pacijentima sa hipertireoidizmom 2-20% ima AF. U nekim studijama 13,8% u odnosu na 2,3% u kontrolnoj grupi.
- Novije studije beleže ređu učestalost (<2%) zbog ranijeg prepoznavanja bolesti.
- U Danskom nacionalnom registru je stopa od 8,3%, pri čemu su starost, muški pol, IBS i valvularne bolesti srca faktori rizika.
- Ako se pojavi pacijent sa AF, verovatnoća da je uzrok hipertireoidizam je 1%.

Hipertireoidizam i kardiovaskularni aparat

Lečenje atrijalne fibrilacije:

- β 1-selektivni ili neselektivni β -blokatori,
- antitiroidna terapija (tireostatici ili radioaktivni jod),
- digitalis (ima brži klirens u hipertireoidizmu, potrebne veće doze i efekat je nepredvidljiviji),
- antagoniste Ca treba izbegavati, naročito parenteralno, jer mogu dodatno smanjiti periferni vaskularni otpor i dovesti do hipotenzije i kardiovaskularnog kolapsa.

Hipertireoidizam i kardiovaskularni aparat

Lečenje atrijalne fibrilacije:

- Lečenjem hipertireoidizma dolazi do reverzije iz AF u sinusni ritam tokom 2-3 meseca.
- Ako AF perzistira nakon postizanja hemijskog eutiroidnog stanja, potrebno je pristupiti farmakološkoj ili elektrokonverziji, a nakon toga ritam održavati antiaritmicima (Dizopiramid 300mg/dan).

Hipertireoidizam i kardiovaskularni aparat

Srčana slabost u hipertireoidizmu

- Srčana slabost sa velikim MV
- Disfunkcija LK zavisna od srčane frekvence
- Od ranije postojeća hipertenzivna ili ishemijska bolest srca može predisponirati nastanak srčane slabosti

Lečenje srčane slabosti:

- Beta-blokatori su prva linija
- Digitalis+diuretik sa klinički ispoljenom srčanom slabošću i kongestijom pluća
- Terapija radiojodidom je terapija izbora hipertireoidizma

Kardiovaskularni aparat u subkliničkom hipertiroidizmu

- Pacijenti obično nemaju simptome, ali mogu imati kardiovaskularni rizik kao i u manifestnom hipertireoidizmu.
- Prevalencija raste sa godinama starosti
- Povišen rizik od kardiovaskularnog mortaliteta i atrijske fibrilacije
- Tretman je kontroverzan (preporučuje se da treba lečiti starije osobe sa multinodularnom strumom ili M.Graves)

Klein I.. In: Zipes DP, Libby P, Bonow R, Braunwald E, eds. Braunwald's Heart Disease: A Textbook of Cardiovascular Medicine. 7th ed. Philadelphia, Pa. W.B. Saunders; 2005: 2051–2065.
Demers LM, Spencer CA. *Thyroid*. 2003; 13: 3–126
Parle JV, Maisonneuve P et al. *Lancet*. 2001; 358: 861–865.
Cappola AR, Fried LP et al. *JAMA*. 2006; 295: 1033–1041.

Agenda

- Uvod
- Celularni mehanizmi dejstva tiroidnih hormona
- Efekti tiroidnih hormona na hemodinamske karakteristike kardiovaskularnog aparata
  - Direktni efekti na srce
  - Efekti na regulaciju krvnog pritiska
  - Efekti na regulaciju lipida
  - Bolest tiroideje i plućna hipertenzija
- Hipertireoidizam i kardiovaskularni aparat
- Hipotireoidizam i kardiovaskularni aparat
- Bolesti srca i funkcija štitaste žlezde

Hipotireoidizam i kardiovaskularni aparat

- Hipotireoidizam ima karakteristične simptome iz domena kardiovaskularnog sistema: bradikardija, blaga dijastolna HTA, smanjen PP, intolerancija hladnoće, umor.
- Promene u funkcionisanju kardiovaskularnog sistema: porast perifernog vaskularnog otpora, smanjena kontraktilnost srca, smanjen MV, hiperlipidemija, ubrzana ateroskleroza i koronarna bolest.
- Produženje QT intervala, predisponira pacijenta za električnu nestabilnost komora, komorske poremećaje ritma i nastanak Torsade de pointes.

Qureshi AI, Suri Fk et al. *Med Sci Monit.* 2006; 12:CR501–CR506.
Kahaly GJ, Dillmann WH. *Endocrine Rev.* 2005; 26: 704–728.
Keating FR Jr, Parkin TW et al. *Prog Cardiovasc Dis.* 1961; 3: 364–381.
Palmieri EA, Fazio S et al. *Treat Endocrinol.* 2004; 3: 233–244.

Hipotireoidizam: efekat na krvni pritisak

- U hipotireoidizmu je povišen dijastolni arterijski krvni pritisak, smanjuje pulsni pritisak i MV.
- Endotelna disfunkcija i smanjena relaksacija glatkih mišićnih ćelija dovode do porasta perifernog otpora i dijastolne HTA kod oko 30% pacijenata.
- Nivoi renina su niski i razvija se so-osetljiv oblik dijastolne hipertenzije.

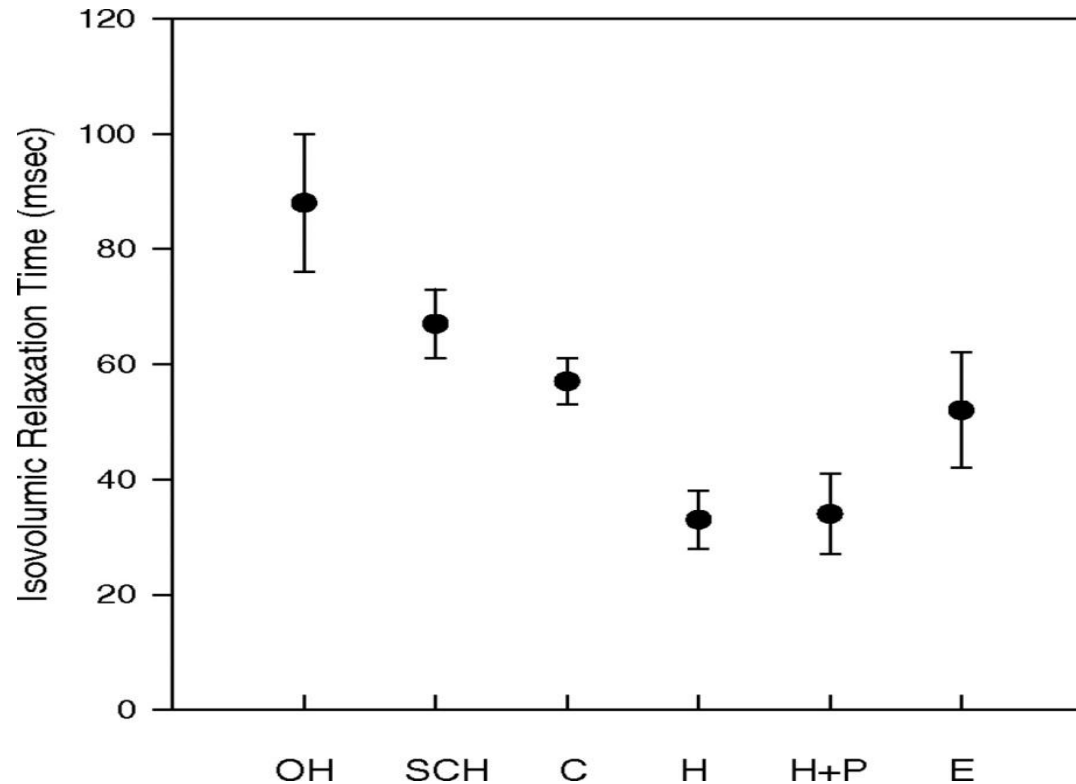
Hipotireoidizam i kardiovaskularni aparat

- Dijastolna disfunkcija leve komore (usporavanje izovolumenske faze relaksacije u dijastoli): hipotireoidizam smanjuje ekspresiju Ca^{2+} -ATP-aze sarkoplazmatskog retikuluma i pojačava sintezu njegovog inhibitora fosfolambana.
- Perikardni i pleuralni izlivi bogati proteinima (4% pacijenata)

Tiroidni status i izovolumensko vreme relaksacije (mera dijastolne funkcije)

- **OH**, manifestni hipotiroidizam;
- **SCH**, subklinički hipotiroidizam;
- **C**, kontrola;
- **H**, hipertiroidizam;
- **H+P**, hipertireoidizam + β -adrenergički blokator (propranolol); i
- **E**, hipertireoidizam u remisiji

Hipotireoidizam

- U hipotireoidizmu nivo Eritropoetina je smanjen i dolazi do razvoja normocitne, normohromne anemije kod oko 35% pacijenata.
- U hipotireoidizmu poboljšanje hemodinamike se može desiti i bez korekcije srčane frekvence.
- Supstituciona terapija kod mladih može se započeti odmah u punoj dozi, dok kod starijih mora se početi sa niskim dozama i polako i povećavati.

Kardiovaskularni aparat u subkliničkom hipotireoidizmu

Kardiovaskularni rizici povezani sa hipotireoidizmom:

- Smanjena kontraktilnost srca i dijastolna disfunkcija
- Povećan sistemski vaskularni otpor
- Snižen iz endotela dobijen faktor relaksacije
- Povišen serumski holesterol
- Povišen C-reaktivni protein
- Povišen homocistein

Klein I and Danzi S Circulation. 2007;116:1725-1735

Razvi S, Ingole L et al. *J Clin Endocrinol Metab.* 2007; 92: 1715–1723.

Christ-Crain M, Meier C et al. *Atherosclerosis.* 2003; 166: 379–386.

Rodondi N, Aujesky D et al. *Am J Med.* 2006; 119: 541–551.

Klein I, Ojamaa K. *N Engl J Med.* 2001; 344: 501–509.

Agenda

- Uvod
- Celularni mehanizmi dejstva tiroidnih hormona
- Efekti tiroidnih hormona na hemodinamske karakteristike kardiovaskularnog aparata
  - Direktni efekti na srce
  - Efekti na regulaciju krvnog pritiska
  - Efekti na regulaciju lipida
  - Bolest tiroideje i plućna hipertenzija
- Hipertireoidizam i kardiovaskularni aparat
- Hipotireoidizam i kardiovaskularni aparat
- Bolesti srca i funkcija štitaste žlezde

Bolesti srca i funkcija štitaste žlezde

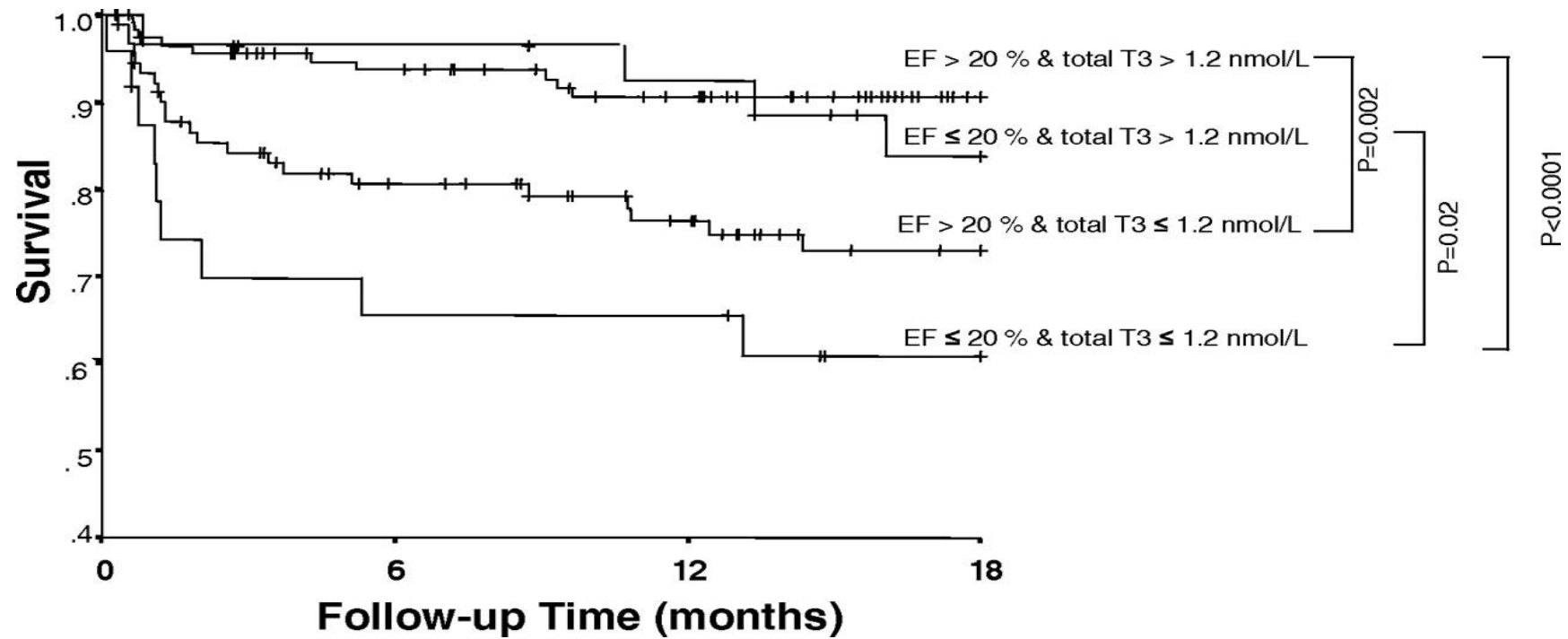

- 30% pacijenata sa kongestivnom srčanom slabošću ima nizak T3,
- smanjivanje T3 proporcionalno težini srčane slabosti (nizak T3, normalni T4 i TSH – zbog smanjene hepatičke konverzije T4 u T3)
- Nivo T3 je jači prediktor ukupne i KVS povezane smrtnosti od EF ili dislipidemije.
- Fiziološka terapija sa T3 može poboljšati kardijalnu funkciju u nekim kliničkim situacijama.

Nizak T3 i EF kao prediktori mortaliteta

ZAKLJUČAK

- Bolesti štitaste žlezde i kardiovaskularni sistem su “dvosmerna ulica”.
- Lečenjem disfunkcije štitaste žlezde mnogi poremećaji u funkcionisanju kardiovaskularnog aparata mogu biti korigovani.